

Sociale monitor

Grip op bestaanszekerheid
en gezondheid

Voorwoord

Voor u ligt de negende editie van de Sociale Monitor Ede: een verzameling van cijfers en duiding, aangevuld met verhalen van professionals, vrijwilligers en inwoners.

Als gemeente zien we volop uitdagingen op het gebied van arbeidsmarkt, zorg, onderwijs, participatie en jeugd. Hoe houden we de bevolking vitaal en gezond?

In deze editie van de Sociale Monitor blikken we terug op 2022. Daar waar in de vorige edities van de Sociale Monitor de nadruk lag op de uitvoering van wettelijke taken op gebied van zorg, werk en inkomen ligt de focus in deze editie op de thema's bestaanszekerheid en gezondheid.

We kiezen voor deze twee thema's omdat we willen inzetten op het voorkomen van problemen en beter willen aansluiten bij de leefwereld van inwoners. Hoe staat Ede ervoor? En wat valt hierin op? In de achtergrondhoofdstukken wordt expliciet stil gestaan bij de thema's Wmo, Jeugdhulp en Onderwijs en Participatie, werk en inkomen.

Via een online dashboard kunnen de cijfers over langjarige reeksen worden bekeken via <https://ede.incijfers.nl>.

Wethouder Karin Bijl

Inhoud

Voorwoord	2	3. Gezondheid	20
Inhoud	3	3.1 Wat is gezondheid?	20
Samenvatting	4	3.2 Een gezonde samenleving	23
1. Inleiding	5	3.2.1 Lichamelijke gezondheid	23
2. Bestaanszekerheid	7	3.2.2 Leefstijl en dagelijks functioneren	23
2.1 Wat is bestaanszekerheid?	7	3.2.3 Mentaal welbevinden	25
2.2 Bestaanszekerheid in de samenleving	9	3.2.4 Zingeving	27
2.2.1 Voldoende en voorspelbaar inkomen	9	3.2.5 Sociaal-maatschappelijk participeren	27
2.2.2 Zekerheid van werk	11	3.2.6 De fysieke omgeving	28
2.2.3 Meedoen in de samenleving	12	3.3 Hoe dragen we bij aan gezondheid?	30
2.2.4 Een dak boven je hoofd	13	Achtergrond	36
2.3 Hoe dragen we bij aan bestaanszekerheid?	15	A1. Het sociaal domein in Ede	36
2.3.1 Voldoende en voorspelbaar inkomen	15	A2. Wmo	39
2.3.2 Zekerheid van werk	16	A3. Jeugdhulp	41
2.3.3 Meedoen in de samenleving	16	A4. Participatie, werk en inkomen	43
2.3.4 Een dak boven je hoofd	17	Bronnen, afkortingen en registratiesystemen	45
2.3.5 Toegankelijke overheid	18		

Samenvatting

Algemeen

Als gemeente zetten we in op vitaliteit en gezondheid van onze inwoners. Gezondheid wordt bepaald door een combinatie van factoren. Ongeveer een vijfde van de ervaren gezondheid wordt bepaald door goede en toegankelijke gezondheidszorg. Belangrijker zijn leefstijl, sociaaleconomische factoren en de fysieke omgeving. De kans op een goede gezondheid is hierdoor niet voor iedereen gelijk.

Bestaanszekerheid niet gelijk verdeeld over de wijken

Om inwoners zo veel mogelijk een gelijke kans te geven op een goede gezondheid, vitaliteit en levenskwaliteit is bestaanszekerheid een belangrijk thema. Naast voldoende en voorspelbaar inkomen beschouwen we de zekerheid van werk, het mee kunnen doen in de samenleving, een geschikte en betaalbare woning en de zekerheid van een veilige en prettige omgeving en een snelle en toegankelijke dienstverlening als de pijlers van bestaanszekerheid.

Het algemene beeld voor werk en inkomen is in Ede positief. Vergeleken met de landelijke cijfers ligt het aantal bijstandsuitkeringen lager en hebben minder huishoudens te maken met een laag inkomen. Het aantal banen in Ede groeit en de werkloosheid daalt. Het aantal huishoudens met problematische schulden is stabiel. In een aantal gebieden in Ede zien we wel een samenloop van sociale problematiek. Daar zijn de cijfers rond werk en inkomen minder gunstig. Ook zijn er zorgen over het tekort aan betaalbare woningen en zien we door de inflatie en de toegenomen energielasten dat steeds meer inwoners moeite hebben om rond te komen.

Wanneer mensen zich onderdeel voelen van de samenleving, krijgen en geven zij elkaar steun. Een sterke gemeenschap zorgt voor een grotere bestaanszekerheid. Als gemeente kijken we naar opties om zoveel mogelijk inwoners mee te laten doen in de samenleving. We zetten een breed pakket aan interventies in om preventief te kunnen handelen. Gemeente Ede kent een aantal maatschappelijke trends zoals vergrijzing, individualisering en medicalisering. Eenzaamheid onder inwoners neemt toe. Ede kent echter ook een rijk vrijwilligersleven. Inwoners zetten zich in vergelijking tot andere gemeenten vaker belangeloos in.

Domeinoverstijgende aanpak gezondheid werkt preventief

Gezondheid gaat niet alleen over lichamelijk of mentaal fit zijn. Het gaat over het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan. En om zo veel mogelijk eigen regie te voeren. Vanuit deze gedachte van positieve gezondheid

stelt gemeente Ede haar gezondheidsbeleid op om zo de levenskwaliteit van haar inwoners te verhogen. De focus ligt op het voorkomen van problemen in plaats van achteraf oplossen. We kiezen voor preventie vanuit alle domeinen, want ook bijvoorbeeld aspecten van de fysieke omgeving, zoals luchtverontreiniging, weinig groen in de wijk en geluidsoverlast, zijn van invloed op de gezondheid van inwoners en hoe gezond zij zich voelen. De inrichting van de leefomgeving kan een goede bijdrage leveren aan leefstijl en welbevinden. Een gezonde en veilige leefomgeving bevordert gezond eten en bewegen en vermindert stress. Financiële onzekerheid en stress hebben grote invloed op de (ervaren) gezondheid. Vandaar ook dat bestaanszekerheid onderdeel is van ons gezondheidsbeleid.

Wmo: daling aantal inwoners dat gebruik maakt van maatwerkvoorziening

Voor het eerst sinds 2017 zien we een lichte daling van het aantal inwoners met een indicatie voor één of meerdere Wmo maatwerkvoorziening(en). Huishoudelijke hulp is in Ede de meest gebruikte Wmo-voorziening. In 2022 maakten hier evenveel inwoners gebruik van als in 2021. Het beleid van de gemeente Ede is er op gericht om vaker reguliere ondersteuning in te zetten in plaats van specialistische ondersteuning. Dit is terug te zien in de lagere cliëntaantallen bij specialistische begeleiding en specialistische dagbesteding.

Jeugd: daling verblijf en stijging ambulante jeugdhulp

We streven ernaar om jongeren zo thuis en nabij mogelijk te ondersteunen. Het aantal jongeren met verblijf is in 2022 verder gedaald. We zien een toename bij ambulante jeugdhulp. De stijging is met name te zien bij individuele begeleiding en behandeling. Het aantal jongeren dat gebruikmaakt van GGZ is licht gedaald.

Daling inwoners bijstand en stijging gebruik minimaregelingen

Het totaal aantal huishoudens dat gebruikmaakt van bijstand is in 2022, net als in 2021, afgenomen. Een dalende instroom ligt hieraan ten grondslag. Het aantal aanmeldingen voor problematische schulden is stabiel, wel helpen we meer mensen met beginnende schulden. Voor inwoners met een laag inkomen kent Ede een ruimhartig beleid. De inkomensgrens voor inkomensondersteuning is 130% van het sociaal minimum. Het aantal gebruikers van de regelingen "Meer volwassenen Meedoen" en "Meer kinderen Meedoen" is gestegen. Mogelijk komt dit doordat er in 2022 minder coronabeperkingen waren en er dus meer deelname aan sport, cultuur en recreatieve activiteiten mogelijk was dan in de twee voorliggende jaren.

1. Inleiding

Functie van de Sociale Monitor

Monitoring sociaal domein

Jaarlijks geeft de Sociale Monitor zicht op de belangrijkste trends en ontwikkelingen in het sociaal domein. Het is belangrijk om te monitoren hoe Ede zich ontwikkelt om de juiste acties te kunnen nemen. Monitoring helpt om op tijd bij te sturen, zowel bij de reguliere werkzaamheden als bij nieuwe pilots en plannen.

Focus op bestaanszekerheid en gezondheid

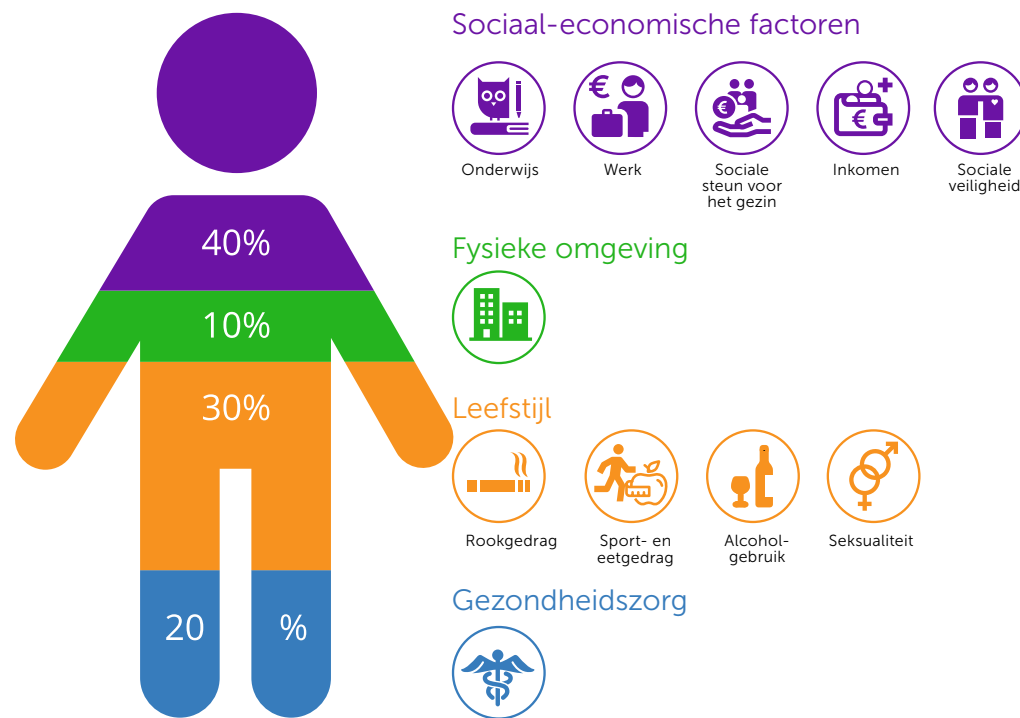
Inwoners hebben vaak op meerdere levensgebieden te maken met de gemeente. Denk aan een inwoner met fysieke problemen die hulp vraagt, en die door zijn ziekte weinig energie heeft om een baan te zoeken. Deze inwoner heeft met de gemeente te maken vanuit de Wmo en vanuit de Participatiewet. De inrichting van de buurt heeft ook effect op deze inwoner. Stimuleert de omgeving tot bewegen, zijn er voldoende voorzieningen en is de omgeving toegankelijk voor inwoners met een beperking? De gemeente kan inwoners het beste helpen door vragen in samenhang te beschouwen. Dit is de reden dat gemeente Ede haar inzet organiseert rond de thema's bestaanszekerheid en gezondheid (naast de sociale basis, voldoende passende woningen en toegankelijk vervoer). We willen inwoners ondersteunen zodat zij een goede levenskwaliteit, welbevinden en gezondheid ervaren. Maar hoe staat het ervoor in Ede en wat is het beeld van onze inwoners op dit vlak? Daar geeft de Sociale Monitor inzicht in.

Bestaanszekerheid betekent mee kunnen doen in de samenleving en zoveel mogelijk zelf kunnen doen. Je geen zorgen hoeven te maken over een dak boven je hoofd. Het betekent dat inwoners op elkaar en op de overheid kunnen rekenen. Gezondheid en vitaliteit gaan niet alleen om lichamelijk en psychisch ziek of juist gezond zijn; het gaat ook over kunnen omgaan met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven.

De samenhang tussen bestaanszekerheid en gezondheid

Als we werken aan bestaanszekerheid, werken we ook aan vitaliteit en gezondheid. De verklaring hiervoor is te vinden in de figuur rechts. De ervaren gezondheid wordt bepaald door meer dan alleen een goede gezondheidszorg. Zo'n 20% van de gezondheid is daarvan afhankelijk, maar sociaaleconomische factoren zoals opleidingsniveau, werk, ervaren sociale steun, het inkomen en de veiligheid in de gemeenschap beïnvloeden voor 40% de ervaren gezondheid. Daarna volgt

Voorspellers van gezondheid

Bron: Institute for Clinical Systems Improvement, bewerking: gemeente Ede.

"Investeren in bestaanszekerheid is investeren in levenskwaliteit en gezondheid"

Judith de Jonge, senior beleidsadviseur Gemeente Ede

gedrag - inclusief roken en alcoholgebruik. De overige 40% van ervaren gezondheid worden beïnvloed door leefstijl en fysieke omgeving.

Bestaanszekerheid is daarmee een randvoorwaarde om vitaal en gezond te kunnen zijn. Ook de samenhang is relevant. Langdurige geldzorgen dragen bij aan chronische stress. Chronische stress is een gezondheidsprobleem en heeft als effect onder meer dat het moeilijker wordt om te plannen en vooruit te denken. Dit zijn belangrijke vaardigheden bij het vinden en behouden van werk. Als men geen vast inkomen verwerft via een baan, zorgt dit voor geldzorgen, en daarmee dus bestaansonzekerheid. Dit soort verbanden tussen gezondheid en bestaanszekerheid zijn er in overvloed.

De conclusie is dat beide inhoudelijke thema's sterk met elkaar verbonden zijn, en dat werken aan gezondheid niet los staat van werken aan bestaanszekerheid.

Beweging naar de voorkant

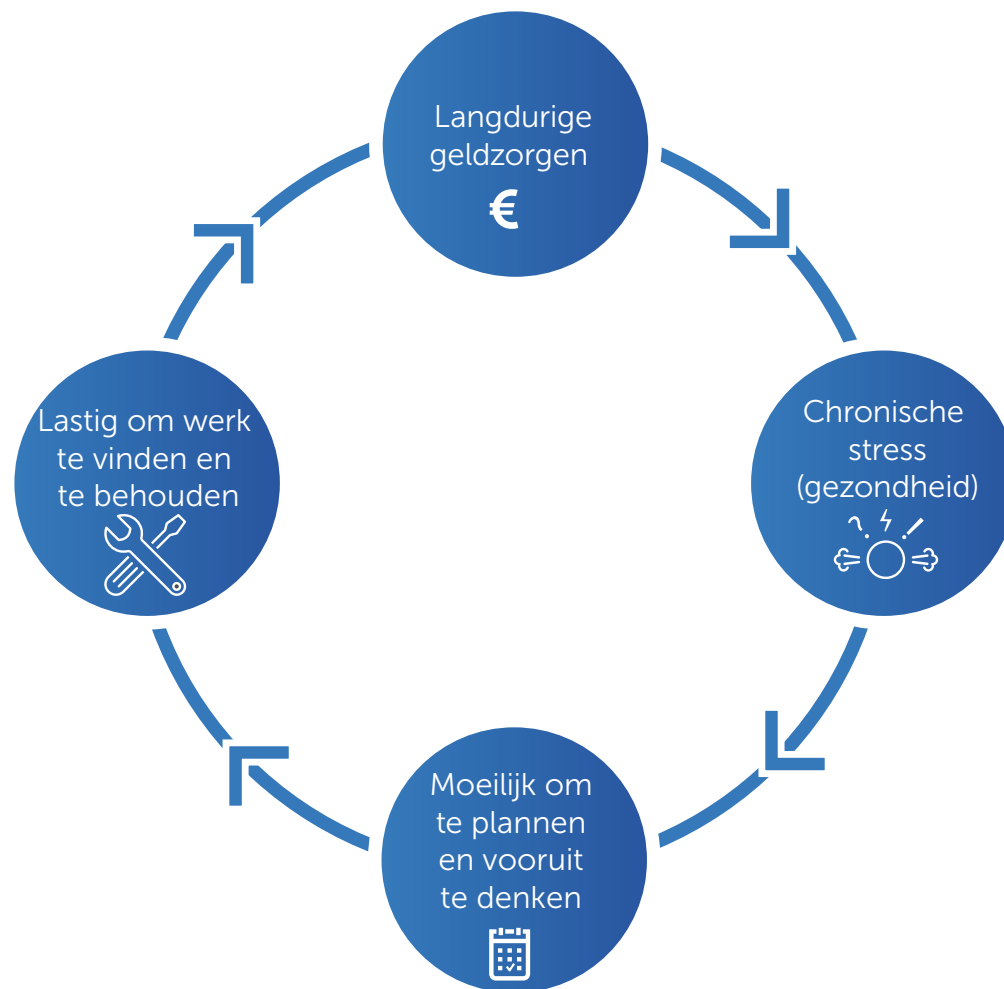
De gemeente Ede is in 2022 een breed pakket van zo'n 50 initiatieven gestart om de 'Beweging naar de voorkant' vorm te geven in het sociaal domein. Hiermee richt de gemeente zich op het bevorderen van vitaliteit, gezondheid en bestaanszekerheid van haar inwoners via preventie. De 50 initiatieven waaruit de Beweging naar de voorkant bestaat, noemen we interventies. In de Sociale Monitor bespreken we ter illustratie een aantal instrumenten/interventies. De interventies zijn ontwikkeld op basis van bewezen effectieve methodieken en inzichten uit wetenschappelijke en praktijkonderzoeken of zijn in nauwe samenwerking met maatschappelijke partners tot stand gekomen. De interventies worden gemonitord zodat we kunnen bijhouden wat zij opleveren.

Sociale Monitor: negen jaar aan gegevens

De informatie over het zorggebruik in Ede is afkomstig uit onze eigen systemen. Voor jeugdhulp hanteren we als uitgangspunt de gefactureerde zorg en bij Wmo gaan we uit van aantallen afgegeven beschikkingen. Beide zijn passende indicatoren voor daadwerkelijk zorggebruik; de afgegeven beschikkingen Wmo worden immers grotendeels verzilverd. Voor de nieuwe thema's bestaanszekerheid en gezondheid zijn voor deze editie bestaande gegevens verzameld.

Doorontwikkeling

Net als in het verleden geldt dat de Sociale Monitor nog niet is uitontwikkeld. De komende periode breiden we de beschikbare informatie op het vlak van bestaanszekerheid en gezondheid verder uit. We moeten daarbij ook oog houden voor de afweging tussen kosten en baten om de interventies en het beleid te kunnen monitoren.

2. Bestaanszekerheid

2.1 Wat is bestaanszekerheid?

Bestaanszekerheid is een breder begrip dan 'enkel rondkomen'.

We verstaan hieronder:

- Zekerheid van voldoende en voorspelbaar inkomen;
- Zekerheid van werk;
- Zekerheid van mee kunnen doen in de samenleving;
- Zekerheid van een dak boven je hoofd in een geschikte en betaalbare woning;
- Zekerheid van een veilige en prettige omgeving, met snelle en toegankelijke dienstverlening in situaties die de veiligheid bedreigen.

Waarom is bestaanszekerheid belangrijk?

Financiële zorgen en problemen staan vaak aan het begin van stress, gezondheidsproblemen, sociale contacten, relatieproblemen en een toenemende vraag naar zorg en ondersteuning. Omdat vraagstukken in het leven van inwoners samenhangen, vraagt dat om een gemeente die deze vraagstukken samenhangend aanpakt. Daarom investeren we in onder meer bestaanszekerheid (naast de sociale basis, een gezonde leefomgeving, voldoende passende woningen en toegankelijk vervoer).

Wat willen we bereiken?

Gemeente Ede bereidt momenteel een aanpak voor bestaanszekerheid voor. We weten wat bestaanszekerheid is en welke doelen we willen bereiken. De aanpak is nog in ontwikkeling. Focus komt te liggen op:

- 1) Zoveel mogelijk inwoners hebben een goede kwaliteit van leven met als belangrijke doelgroep kinderen die in armoede opgroeien;
- 2) Gezondere en vitalere inwoners.

De verwachting is dat de aanpak bestaanszekerheid bovendien leidt tot minder beroep op zorg en daarmee op termijn demping van zorgkosten.

"Bestaanszekerheid gaat ook over verbondenheid"

Anne Deborah Bakker is sociaal makelaar bij Buurthuis de Meerpaal. De Sociaal Makelaar zorgt ervoor dat er meer bewoners naar het buurthuis komen en dat zij gaan deelnemen aan activiteiten als deelnemer of als vrijwilliger. Ook organiseert zij, samen met een zorgprofessional, extra begeleiding als bezoekers (lichte) zorg of ondersteuning nodig hebben.

"Als sociaal makelaar koppel ik bewoners die behoefte hebben er af en toe eens uit te zijn aan plekken waar ze terecht kunnen voor activiteiten. De vraag waarmee mensen bij ons komen verschilt van persoon tot persoon. Sommigen zijn net in Ede komen wonen en willen hun sociale netwerk uitbreiden. Anderen willen de taal leren, zijn op zoek naar meer structuur in hun dag of naar zinvolle dagbesteding nadat ze bijvoorbeeld in de WW zijn beland. Of ze willen er gewoon zo nu en dan eens uit, omdat de muren thuis op hen afkomen. We benaderen ook actief mensen voor wie de drempel van het buurthuis toch nog iets te hoog is."

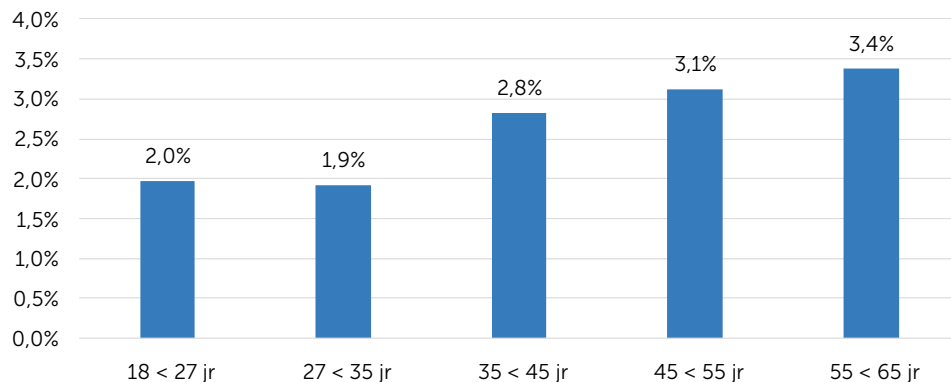
"Ik probeer goed te luisteren naar de vraag en probeer erachter te komen waar inwoners van houden. Samen zoeken we naar een passende activiteit. Dat kan buiten de Meerpaal zijn, zoals bij de bieb of een sportclub, maar vaak vinden we iets bij de Meerpaal zelf. Er zijn knutselgroepen, spelletjesochtenden, een brei- en handwerkcafé en verschillende kook- en naaigroepen. Zo is er bijvoorbeeld een naaigroep waar alleen Nederlands wordt gesproken. Daar kunnen mensen terecht die op zoek zijn naar een breder netwerk, mensen die iets nieuws willen leren, maar ook mensen die de taal willen leren."

"Ik vind het waardevol om als sociaal makelaar mensen met elkaar te kunnen verbinden en om zo iets te kunnen betekenen voor hun bestaanszekerheid en geluk. Het gevoel deel uit te maken van de groep en het gevoel ertoe te doen, zijn belangrijke voorwaarden voor mentale gezondheid. Net als ontspanning. Dat misschien wel in de eerste plaats."

'Ontspanning en zingeving zijn belangrijke voorwaarden voor geluk.'

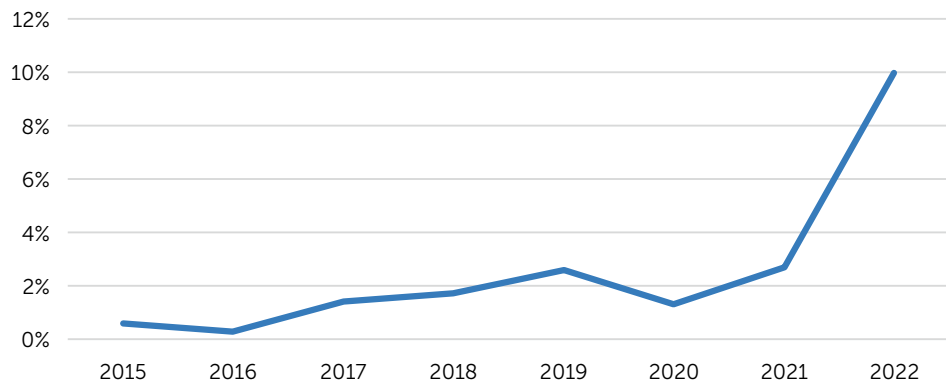

Verdeling aandeel inwoners met bijstandsuitkering naar leeftijd

Bron: gemeente Ede.

Consumentenprijsindex (CPI), % verandering t.o.v. een jaar eerder

Bron: CBS.

2.2. Bestaanszekerheid in de samenleving

2.2.1 Voldoende en voorspelbaar inkomen

Meeste bijstandsuitkeringen onder ouderen

Bestaanszekerheid betekent een eigen inkomen (kunnen) verwerven. Een manier om hierop zicht te krijgen is door te kijken naar het aantal mensen dat gebruikmaakt van een uitkering (exclusief AOW- en coronagerelateerde uitkeringen). Het aantal mensen in de bijstand ligt in Ede structureel 25% lager dan landelijk. Het percentage is vergelijkbaar met gemeenten met een gelijke omvang. Het aandeel bijstandsgerechtigden neemt met de leeftijd toe (dit is ook een landelijke trend).

Inflatie heeft flinke impact op besteedbaar inkomen

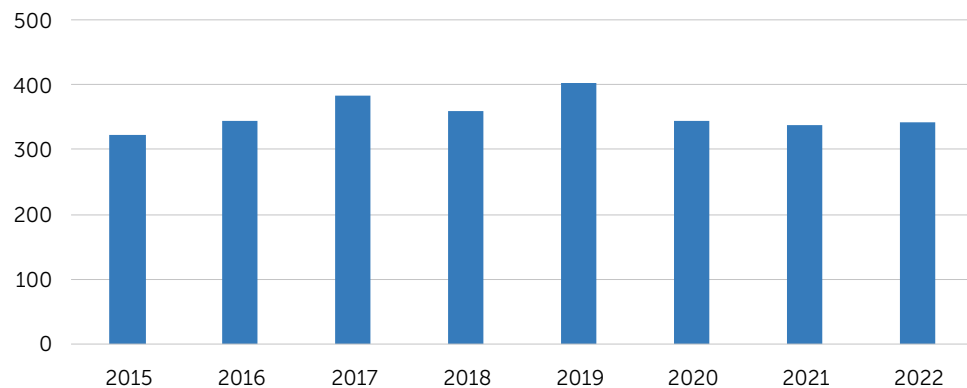
Ede had in 2021 5.400 huishoudens die een jaar of langer een inkomen hadden tot 130% van het sociaal minimum. Het gaat om 4,6%¹ van de huishoudens en dat is minder dan het landelijk gemiddelde van 6,6% (bron: CBS). Voor hen heeft de huidige inflatie (10% in 2022) een flinke impact op het besteedbaar inkomen. De inflatie leidt echter ook tot financiële problemen bij lage middeninkomens. De zogenaamde 'werkende armen' zijn 4,6% van alle werkenden (deze groep overlapt deels met de groep tot 130% van het sociale minimum).

Kleine groep heeft laag inkomen

Over de voorspelbaarheid van het inkomen van Edenaren is moeilijk iets te zeggen. Dit heeft voor een belangrijk deel te maken met de flexibele arbeidsmarkt. Wel weten we dat in 2021 2% van de huishoudens in Ede langdurig (4 jaar of langer) een laag inkomen heeft, het Nederlands gemiddelde is 3,1%. Dit aandeel schommelt al sinds 2015 tussen de 2% en 2,2%. Het treft in Ede 400 minderjarige kinderen. Het aandeel huishoudens dat ten minste een jaar een inkomen tot de lage inkomensgrens heeft, is in de loop der tijd afgenomen van 6,4% in 2015 naar 5,0% in 2021. Deze cijfers laten zien dat de groep die structureel een laag inkomen heeft, kleiner wordt. Onduidelijk is hoe dit zich gegeven de huidige inflatie verder zal ontwikkelen.

¹ De besproken groepen met een laag inkomen overlappen, daardoor is niet bekend hoe groot de totale groep is met onvoldoende inkomen.

Aanmeldingen problematische schulden (boven € 5.000,=)

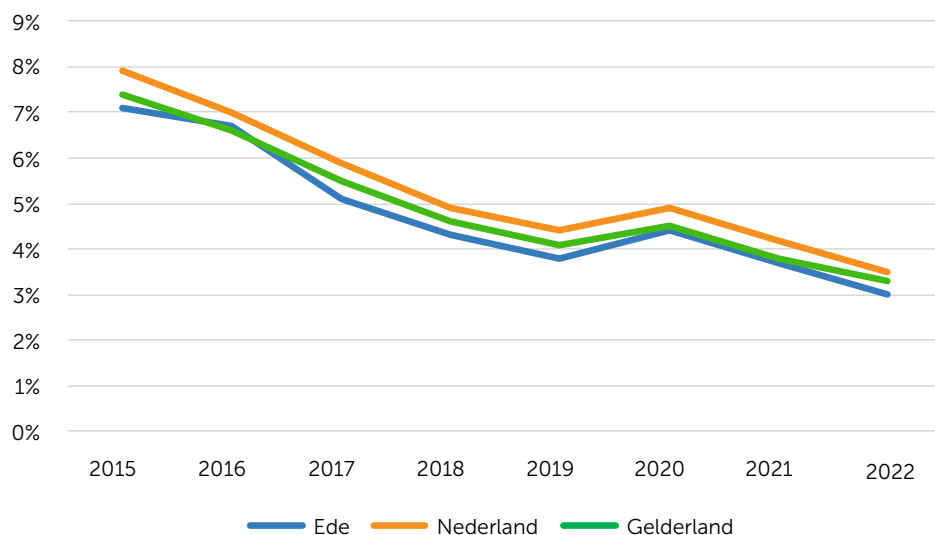

Bron: gemeente Ede.

Jaarlijks kloppen 350 inwoners aan voor hulp bij schulden

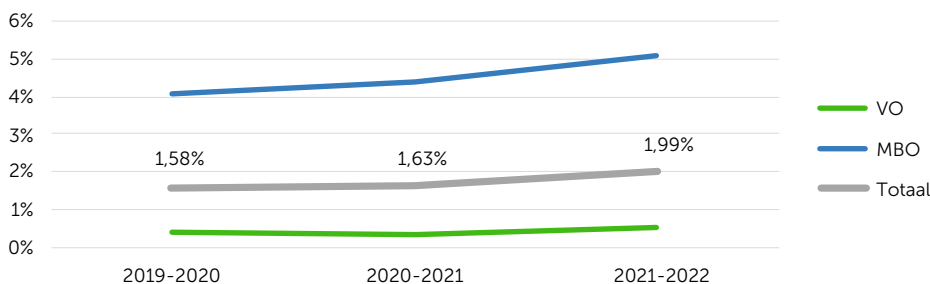
Financiële zorgen dragen bij aan chronische stress en zorgen er zo voor dat mensen minder goed in staat zijn langetermijnplannen te maken. Het lukt mensen met financiële zorgen minder goed om verstandige financiële beslissingen te maken en zij hebben minder ruimte en energie voor het vinden en behouden van werk. Dit zorgt voor een vicieuze cirkel. Jaarlijks melden 300 tot 400 mensen met problematische schulden zich bij de gemeente voor hulp. Dit aantal is redelijk stabiel door de jaren heen. Economisch gaat het landelijk gezien gemiddeld beter, hoewel de groep in armoede stijgt. Ook de groep werkende armen stijgt, en de problemen worden complexer. Het aandeel succesvol doorlopen schuldregelingen daalde van 88% in 2020 naar 69% in 2022.

Werkloosheid in %, trend

Bron: CBS.

Voortijdig schoolverlaters in %, trend

Bron: DUO.

2.2.2 Zekerheid van werk

Percentage werklozen daalt al jaren

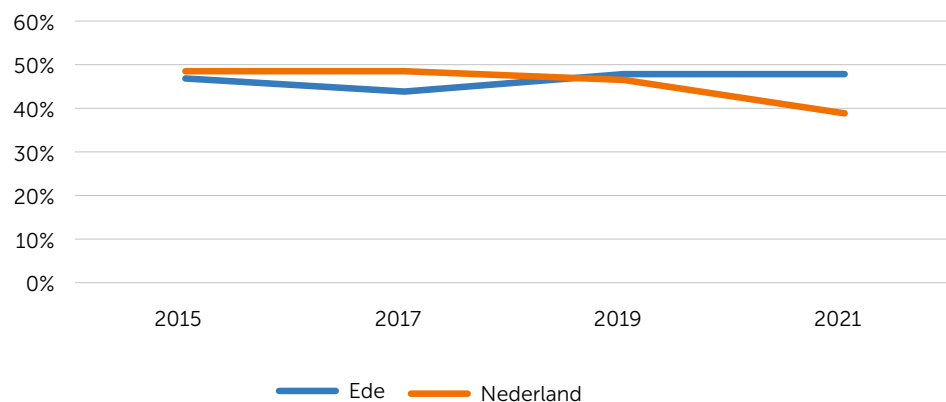
In 2022 was 3% van de beroepsbevolking werkloos (landelijk 3,5%). Dit percentage daalt al sinds 2015, met een coronapiek in 2020 toen de werkloosheid tijdelijk steeg. Wanneer mensen vanuit werkloosheid of bijstand de stap zetten naar werk, moeten zij voldoende zekerheid hebben over de gevolgen voor hun financiële situatie. We hebben momenteel een krappe arbeidsmarkt: er zijn meer vacatures dan mensen die zich aanbieden op de arbeidsmarkt. In januari 2023 ging het om 121 vacatures per 100 werkzoekenden. Dit komt mede door het gestegen aantal banen in Ede. De Nederlandse economie krimpt sinds begin 2023 twee kwartalen op een rij. Daarmee zitten we officieel in een recessie. Het aantal faillissementen is nog steeds laag en op de arbeidsmarkt zijn er nog steeds meer vacatures dan werklozen. Op termijn zou een recessie kunnen leiden tot een toename van de werkloosheid.

Voortijdig schoolverlaters gestegen, maar minder hoog dan landelijk

Een goede en preventieve manier om mensen uit de werkloosheid te houden, is door te zorgen dat zij een opleiding afronden. In de coronaperiode is het aandeel voortijdig schoolverlaters gestegen. In schoolregio Vallei is het aantal voortijdig schoolverlaters in het schooljaar 2021-2022 gestegen naar 1,99%. Een jaar eerder ging het nog om 1,63% en in 2019-2020 1,58%. Dit spiegelt een landelijke stijging, hoewel de regio nog onder het landelijk gemiddelde van 2,34% blijft. Vermoeden is dat de stijging veroorzaakt wordt door een combinatie van factoren; enerzijds een na-effect van de coronaperiode, waardoor meer jongeren zijn uitgevallen op school, en waardoor de studiekeuze lastiger is geweest. Anderzijds is de arbeidsmarkt momenteel krap, waardoor jongvolwassenen ook zonder diploma aan het werk kunnen. Op de lange termijn zijn voortijdig schoolverlaters echter kwetsbaar op de arbeidsmarkt.

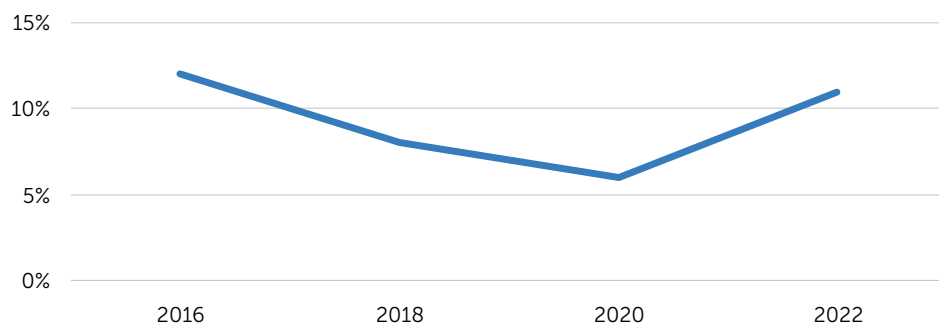
Van de VO-uitvallers gaat 33% direct aan het werk, van de MBO'ers gaat het om 61%.

Aandeel vrijwilligers

Bron: Leefbaarheidsmonitor, CBS.

Aandeel overbelaste mantelzorgers

Bron: Inwoners aan het woord.

2.2.3 Meedoen in de samenleving

Aandeel vrijwilligers Ede blijft op peil

Wanneer mensen zich onderdeel voelen van de samenleving, kunnen zij zowel steun geven als krijgen. Bijvoorbeeld als vrijwilliger bij zorgvragen of als maatje tegen eenzaamheid. Maar óók praktische steun wanneer zij een nieuwe wasmachine nodig hebben of op zoek moeten naar een nieuwe baan. De verbindingen in een gemeenschap maken het geheel sterker. Ede heeft op dit vlak een streepje voor op de rest van Nederland.

Uitdaging om vrijwilligers te werven en behouden

Ede kent een rijk vrijwilligersleven. Inwoners zetten zich in vergelijking tot andere gemeenten vaak en veelal vrijwillig in. Dit percentage blijft al jarenlang stabiel op 48%, terwijl dit in Nederland gedaald is naar 39%. Het is echter een uitdaging om nieuwe vrijwilligers te werven en te motiveren om voor langere tijd actief te blijven.

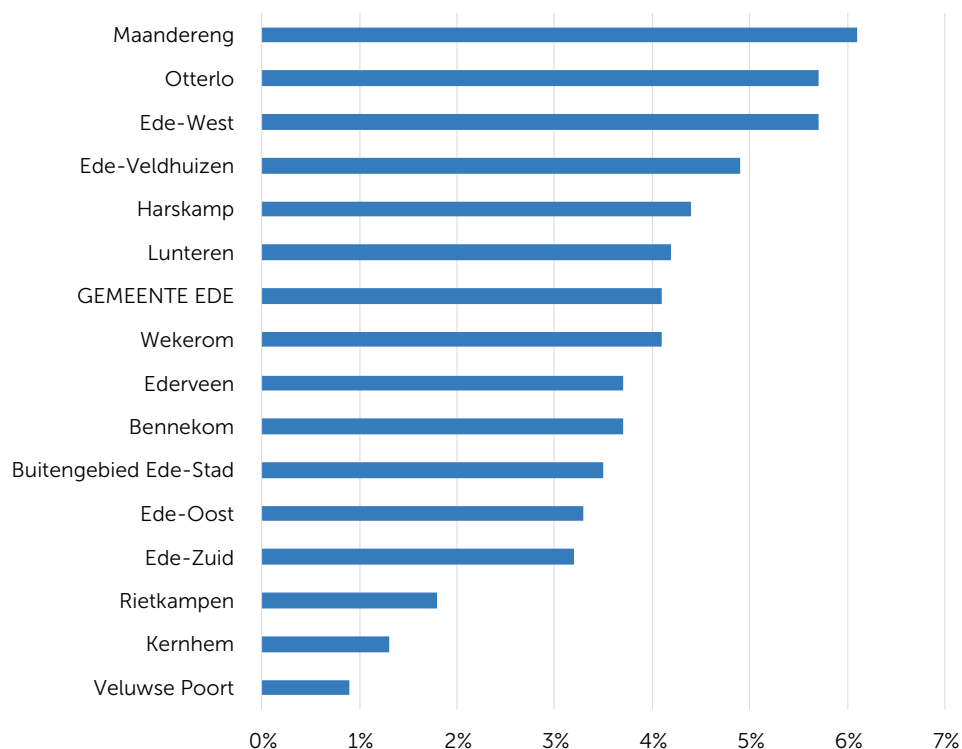
Eenzaamheid stijgt

Ook in Ede is sprake van maatschappelijke trends zoals vergrijzing, vereenzaming, individualisering en medicalisering. Het aandeel inwoners dat zich soms of vaak eenzaam voelt is gestegen (van 14% in 2017 naar 18% in 2021). Ook het aandeel inwoners dat aangeeft onvoldoende contact te hebben met buurtgenoten is toegenomen.

Aandeel overbelaste mantelzorgers gestegen

In 2022 gaf 19% van de Edenaren minimaal 1 keer per week mantelzorg, vrijwel gelijk aan voorgaande jaren. Het aandeel mantelzorgers dat zich overbelast voelt door de zorg is gestegen sinds 2020, mogelijk als tijdelijk gevolg van corona. In 2022 voelt 12% van hen zich overbelast. Mantelzorgers staan hoe dan ook onder druk; ongeveer de helft van de mantelzorgers combineert de zorg met een betaalde baan.

Aandeel woningen met energiearmoede

Aandeel woningen met een lage of zeer lage energetische kwaliteit of met een hoge energierekening, bewoond door mensen met een laag inkomen.

Bron: TNO. Excl. De Klomp en bedrijventerrein. Het buitengebied van de kern Ede beslaat Doesburg, Driesprong/Ginkel en Maanderbroek.

2.2.4 Een dak boven je hoofd

4% Edese huishoudens risico op energiearmoede

Door gestegen hypotheekrente en hoge woningprijzen zijn woningen voor velen niet betaalbaar. Uit onderzoek van TNO naar energiearmoede, blijkt dat ongeveer 4,1% van de Edese huishoudens een laag inkomen heeft in combinatie met een slecht geïsoleerd huis en/of een hoge energierekening. Dit geeft een hoog risico op energiearmoede. Zodoende zijn vaste lasten in de vorm van huur of hypotheek en energielasten gestegen in de afgelopen jaren. Een alleenstaande met een modaal inkomen kon in het derde kwartaal van 2022 slechts 1% van de beschikbare huizen kopen.²

Geen zekerheid voor passende woning voor alle inwoners

In 2022 zijn er in Ede 623 sociale huurwoningen gebouwd (goedkoper dan €763 per maand) en nog eens 57 woningen in de klasse middenhuur (tot €1.000). Er zijn 50 koopwoningen in de klasse sociale koop opgeleverd (tot €355.000). Het aandeel corporatiehuurwoningen in Ede is 21% in 2022. Gelet op de onduidelijkheid over de stikstofregelgeving en de nodige rechterlijke uitspraken zien we dat het steeds lastiger wordt om woningbouwprojecten gerealiseerd te krijgen. Door het woningtekort en de moeilijkheden met het bouwen van nieuwe woningen, is er voor een bepaalde groep inwoners geen zekerheid van een passende woning, nu of in de (nabije) toekomst.

Doorstroming woningmarkt stakt

Het tekort aan sociale huurwoningen en starterswoningen maakt dat de doorstroming op de woningmarkt stakt. Dit betekent dat mensen die al in een (starters)woning wonen, geen ander (groter) huis kunnen vinden, en daardoor komt hun starterswoning niet vrij voor nieuwe huurders of kopers. Ook daklozen in de maatschappelijke opvang kunnen moeilijk doorstromen naar een vorm van wonen, zoals beschermd of begeleid wonen. Ede zet de zogeheten 'Woonladder' in ten behoeve van de doorstroom naar de woningmarkt van deze inwoners.

² Bron: De Hypotheker

“Ik ga weer fluitend naar mijn werk”

Ronald Peters (36) vond dankzij loopbaancoach een nieuwe baan

“Ik was manager van een ICT-winkel. Ik hield van mijn werk en had er tot mijn pensioen kunnen blijven. Maar door een reorganisatie bij het moederbedrijf werd ik ontslagen. Een grote klap. Mijn werk was een deel van mijn leven. Met het verlies van die baan verloor ik ook een stuk van mezelf.”

“Ik kwam terecht in de WW. Ik solliciteerde me suf, maar de banen lagen niet voor het oprapen zoals nu. Het was frustrerend om telkens te worden afgewezen. Heel stressvol. Mijn reuma- en psoriasis klachten verergerden. Mijn zelfvertrouwen was al beschadigd. Dat werd er in de WW niet beter op.”

“Na een tijdje kwam ik terecht bij Werkracht. Mijn loopbaancoach wees me op mijn sterke kanten. Ik ben een verbinder en heb een hyperfocus. Als ik de moed verloor, hield hij me een spiegel voor: niet vergeten, dit kun je allemaal.”

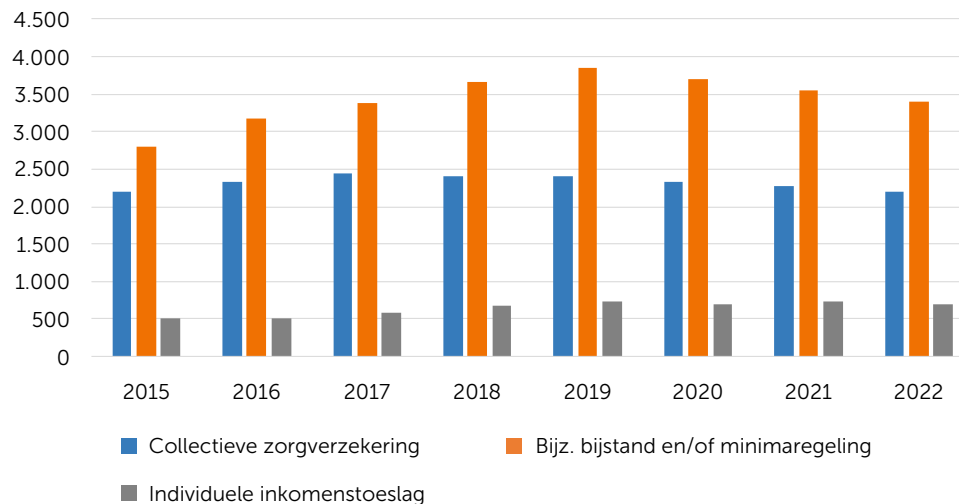
“Hij was ook degene die me wees op de vacature op de communicatieafdeling bij een zorgorganisatie, iets waar ik gezien mijn achtergrond in ICT en detailhandel nooit aan zou hebben gedacht. Hij praatte met de organisatie en hielp me het sollicitatiegesprek voorbereiden. Ik was dolblij toen ik de kans kreeg me daar te bewijzen.”

“Inmiddels heb ik een contract. De werkcultuur is collegiaal en sociaal. Ik voel me erg gewaardeerd en ga er elke dag fluitend heen. Zowel mentaal als fysiek doet het me goed: ik heb bijna geen last meer van reuma en psoriasis. En het allermooiste: ik werk nu in de zorg. Ik vind het waardevol om een bijdrage te kunnen leveren aan een betere zorg in Nederland.”

‘Zowel mentaal als fysiek
ben ik een ander mens.’

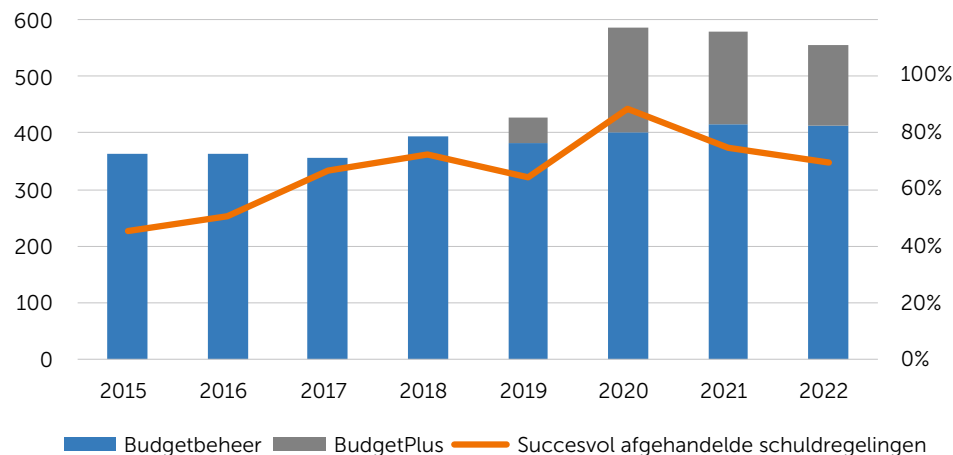

Inwoners met inkomensondersteuning

Bron: gemeente Ede.

Inwoners met schuldregelingen

Bron: gemeente Ede.

2.3. Hoe dragen we bij aan bestaanszekerheid?

2.3.1 Voldoende en voorspelbaar inkomen

Inkomensondersteuning wordt goed gebruikt

Gemeente Ede brengt samen met Werkkracht en Woonstede inwoners met recht op een uitkering in kaart. We bieden inkomensondersteuning en een specifieke aanpak om hen richting werk te leiden. De gemeente heeft een ruimhartig basispakket van inkomensondersteuning. Deze regelingen variëren van individuele inkomensvoetsteun en studietoelagen tot culturele en sportieve activiteiten voor kinderen. Ze zorgen ervoor dat inwoners met zorgen op het gebied van bestaanszekerheid al vóór er een probleem ontstaat, worden geholpen. Inwoners komen hiervoor in aanmerking met een inkomen tot 130% van de geldende bijstandsnorm. De meeste gemeenten hanteren een maximum van 120%. Door de hoge grens komt een grote groep inwoners in aanmerking voor de regelingen. Zo ontvangen in 2022 ruim 2.200 inwoners een collectieve zorgverzekering en ruim 3.400 bijzondere bijstand en/of een minimaregeling.

Inwoners met schulden ontvangen passende hulp

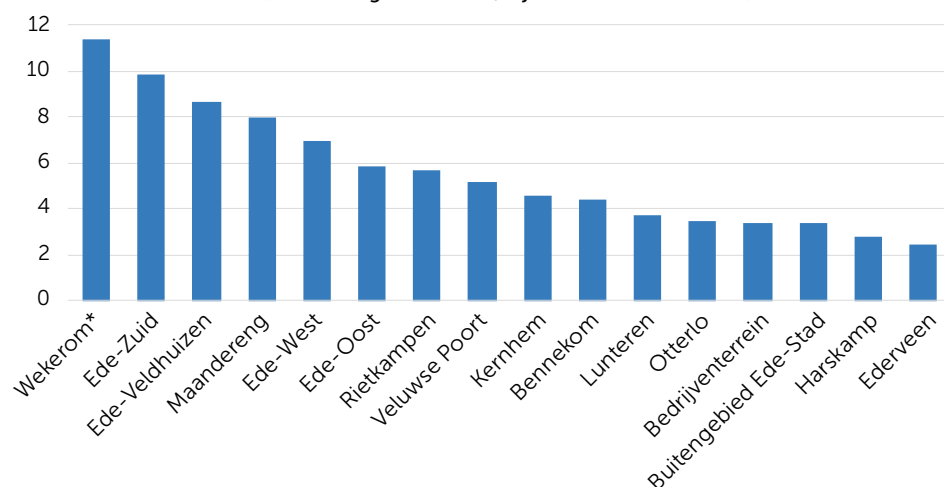
Inwoners met geldzorgen en problematische schulden kunnen terecht bij de gemeente voor advies, hulp bij geldzorgen en schulddienstverlening. De gemeente kan de inwoner op verschillende manieren helpen om financieel 'zelfredzaam' te worden. Een van deze manieren is een schuldregeling. Het aantal meldingen is de afgelopen jaren gelijk gebleven, maar het aandeel succesvol afgeronde regelingen daalt sinds 2020, en ligt nu rond de 70%. Het is niet duidelijk waardoor dit komt, maar mogelijk heeft het te maken met enerzijds een veranderde manier van administreren en anderzijds wordt een regeling soms afgebroken als een inwoner beter op een andere manier kon worden geholpen. Het aantal meldingen bij Budgetbeheer en BudgetPlus is sinds 2020 licht gedaald. Om financiële problemen te voorkomen, zet de gemeente vroegsignalering in. De gemeente ontvangt daarbij gegevens van onder meer woningcorporaties en energiemaaatschappijen, wanneer een inwoner een betalingsachterstand heeft. De gemeente heeft de afgelopen jaren hard ingezet om het aantal signaalfactoren van vaste lasten uit te breiden. Het aantal signalen van mensen met geldzorgen is daardoor toegenomen. In het kader van vroegsignalering wordt er contact gelegd met deze inwoners via een brief, telefoongesprek of huisbezoek.

Gebruik van een selectie minimaregelingen om mee te kunnen doen in de samenleving

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kindpakket	401	558	701	694	646	606	566	549
Meer Kinderen Meedoen	212	373	454	467	507	331	318	366
Diplomazwemmen	62	60	104	73	81	60	68	84
Meer volwassenen Meedoen	377	798	1.167	1.314	1.377	828	761	988

Bron: gemeente Ede.

Aantal uitkeringen per 100 inwoners (2021)
(arbeidsongeschiktheid, bijstand of werkloosheid)

* Dit wordt voor een groot deel verklaard door het woonzorgpark Hartenberg van 's Heeren Loo.

Bron: CBS.

2.3.2 Zekerheid van werk

Uitvoeringsorganisatie Werkkracht geeft namens de gemeente uitvoering aan de Participatiewet. Werkkracht helpt inwoners aan een baan of een leerwerktraject en begeleidt mensen in het zoeken naar een passende baan of opleiding.

2.3.3 Meedoen in de samenleving

1 op 5 huishoudens maakt gebruik van sociaal domeinvoorziening

In een aantal wijken is het aantal uitkeringen per 100 inwoners hoger dan elders, waaronder Wekerom, Ede-Zuid en Ede-Veldhuizen. Gemeente Ede heeft een aantal sociale regelingen die mensen helpen om mee te kunnen doen in de samenleving, zoals de bijstand, jeugdhulp, Wmo-ondersteuning en voorzieningen zoals een rolstoel. 20% van de huishoudens heeft in 2022 gebruikgemaakt van één of meerdere vormen van zorg en/of voorzieningen (9.799 huishoudens).

2,5% van Edese huishoudens stapelt voorzieningen

Bijna 1.300 huishoudens stapelen twee of meerdere voorzieningen (zo'n 2,5% van alle huishoudens). Zij hebben baat bij extra aandacht vanuit de gemeente. Bij problemen op meerdere levensgebieden ligt stress op de loer. Het lukt inwoners dan minder goed om de situatie te overzien en zelf hun problemen op te lossen. Door te denken vanuit bestaanszekerheid (en gezondheid), ligt de focus op de integrale aanpak van problemen.

Gebruik minimaregelingen stijgt weer na coronaperiode

We zien dat het gebruik van minimaregelingen voor kinderen afgenomen is in de coronaperiode. Dit geldt ook voor het aanbod voor volwassenen, zoals Meer Volwassenen Meedoen. Deze regelingen mogen gebruikt worden door huishoudens met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum. Met deze regeling krijgt inwoner een tegoed om deel te nemen aan sport, recreatie en culturele activiteiten. In 2022 maakten er bijna 1.000 mensen gebruik van. In november 2022 startte de gemeente een communicatiecampagne om de regelingen nog meer onder de aandacht te brengen. Met ingang van 2023 is het bedrag van de regelingen verhoogd. Over vrijetijdsbestedingen, het culturele aanbod en sportvoorzieningen in Ede zijn inwoners in toenemende mate tevreden, blijkt uit onze monitoring.

623

nieuwe sociale
huurwoningen in
2022

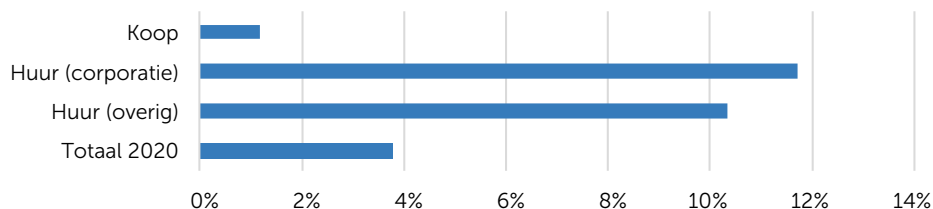
983

nieuwe woningen
in
2022

757

nieuwe woningen
in
2023/2024

Aandeel energiearmoede per type woning

Bron: TNO, 2020.

4.539

huishoudens kregen
een energietoeslag

€433

gemiddelde
geadviseerde besparing
door energiecoach

Subsidie Aanpak
energiearmoede is
gebruikt door
435 huishoudens

2.3.4 Een dak boven je hoofd

Gemeente Ede zet in op passend wonen

Ede maakt afspraken met ontwikkelaars bij nieuwbouwprojecten. Van de nieuwe woningen wordt daardoor minimaal 30% een sociale huurwoning. Dat draagt bij aan betaalbare woningen. In 2023 verwacht Ede er 757 woningen bij te bouwen. Het aandeel sociale huur bedroeg in 2022 65% van de totale woningbouwproductie, hetgeen te maken heeft met een inhaalslag van vertraagde projecten. Het grootste deel van de nieuwe woningen (uit 2022) zijn sociale huurwoningen (522), hetgeen goed nieuws is voor woningzoekenden in de sociale sector. Ook werkt de gemeente binnen de Opgave Passend Wonen aan woningen voor specifieke doelgroepen. Zo ondersteunt de gemeente alle inwoners.

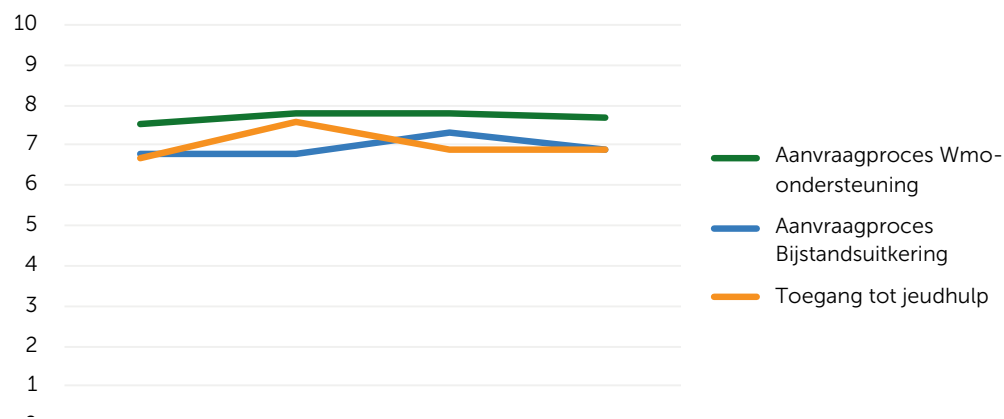
Maatregelen tegen energiearmoede

Naast de beschikbaarheid van woningen is energiearmoede een belangrijk thema, zowel door klimaatafspraken als vanwege de gestegen energieprijzen. Het Rijk heeft in 2022 geld beschikbaar gesteld om energiearmoede tegen te gaan. In 2022 heeft gemeente Ede aan 4.539 huishoudens een energietoeslag verstrekt. Deels omdat we zijn nagegaan wie bij ons bekend is die er zeker recht op heeft, en de toeslag aan deze huishoudens te verstrekken. Een ander deel van deze groep huishoudens heeft een aanvraag gedaan, die getoetst is. Gemeente Ede geeft daarnaast een subsidie (tot €250) aan huishoudens voor kleine aanpassingen om de energierekening omlaag te brengen zoals radiatorfolie, tochtstrips en dergelijke. Deze subsidie, de Subsidieregeling Aanpak Energiearmoede, is tot nu toe door zo'n 435 huishoudens gebruikt. De gemeente heeft daarnaast een energiecoach die een gratis energiebox ter waarde van €200 kan geven aan inwoners met daarin producten die helpen om het huis energiezuiniger te maken (zoals radiatorfolie). De energiecoach heeft tot nu toe 1.004 huishoudens geadviseerd tussen februari 2022 en juni 2023. De adviezen leiden gemiddeld tot een besparing van €433 per huishouden. Ook kan de energiecoach een verwijzing geven voor installatiehulp bij het treffen van maximaal €250 aan energiebesparende maatregelen. De Stichting Tot Uw Dienst heeft dit vanaf december 2022 als pilot uitgevoerd. Er wordt gewerkt aan een uitbreiding hiervan zodat 450 huishoudens per jaar kunnen worden geholpen.

Aanpak isolatie woningen

Gemeente Ede heeft via het Nationaal Isolatieprogramma subsidie aangevraagd om 852 woningen te kunnen isoleren ter waarde van €1.460 per woning. Deze aanpak gaat eind 2023 of begin 2024 van start. We monitoren de voortgang.

Rapportcijfer tevredenheid voorzieningen gemeente

Bron: cliëntervaringsonderzoeken gemeente Ede.

* Vraagstelling: Wat voor cijfer geef je alles bij elkaar aan de regisseur van de gemeente?

Betrouwbare overheid

Bestuursakkoord 2022-2026 Samen werken aan de toekomst

Ede verdient een bestuur dat het lef heeft om de maatschappelijke opgaven op te pakken. Een bestuur dat werkt vanuit vertrouwen en wederkerigheid. Dat kunnen we niet alleen. Dat doen we samen met onze inwoners, ondernemers, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. Ook buiten Ede zoeken we intensief de samenwerking op. We zijn een betrouwbare partner. Dit betekent bereikbaar, aanspreekbaar én toegankelijk voor onze inwoners, ondernemers en partners.

2.3.5 Toegankelijke overheid

Merendeel uitkeringsgerechtigden maakt gebruik van minimaregeling

De meeste inwoners met een uitkering (90%) hebben ook gebruikgemaakt van één of meer van de minimaregelingen, waaronder de bijzondere bijstand, de collectieve zorgverzekering en de energietoeslag. Als de energietoeslag buiten beschouwing wordt gelaten (dit is immers een tijdelijke regeling) dan gaat het om 75% van de uitkeringsgerechtigden van 2022. Deze cijfers laten zien dat de inwoners die een uitkering krijgen, de minimaregelingen goed weten te vinden en 'durven te gebruiken'. Dat laatste is, in het licht van de toeslagenaffaire, niet meer vanzelfsprekend. De groep werkende armen is daarmee nog niet compleet in beeld, aangezien zij geen bijstandsuitkering ontvangen.

Inwoners die beroep doen op ondersteuning geven ruime voldoende

Door de cliëntervaringen halfjaarlijks te monitoren, brengt gemeente Ede in beeld hoe de inwoner denkt over de toegang tot hulp. Inwoners die een beroep hebben gedaan op de Wmo, jeugdhulp en een aanvraag deden voor een bijstandsuitkering geven de gemeente een ruime voldoende. De rapportcijfers zijn redelijk stabiel, met ongeveer een 7 voor bijstand en jeugdhulp en iets minder dan een 8 voor Wmo. Dit verschil tussen Wmo en jeugd en bijstand is opvallend. Een mogelijke verklaring ligt in de 'strengheid' van beleid en wachttijden bij jeugdhulp.

Meeste inwoners tevreden over dienstverlening

Deze cijfers laten zien dat de gemiddelde inwoner tevreden is over de dienstverlening. Er zijn ook inwoners die een onvoldoende geven. De uitkomsten worden altijd geduid door de betrokken medewerkers. Daar waar vaker dan eens een vergelijkbaar negatief signaal is, wordt de oorzaak van het probleem achterhaald en geprobeerd te verhelpen.

"Ik vind het waardevol anderen te kunnen helpen hun weg te vinden in de maatschappij."

Ellie Huisman is vrijwilliger inlooppreekuur administratie van Diaconaal Platform

"Jarenlang werkte ik bij de Sociale Dienst. Sinds mijn pensioen, zes jaar geleden, ben ik vrijwilliger bij het inlooppreekuur. Ik vind het waardevol om anderen met mijn kennis te kunnen helpen hun weg te vinden in de maatschappij. Dat is niet voor iedereen even vanzelfsprekend. Als je bijvoorbeeld de taal slecht spreekt, kan het lastig zijn om brieven en berichten te begrijpen die je van instanties ontvangt. Steeds meer moet digitaal. Dat is ondoenlijk voor mensen die niet digitaal vaardig zijn."

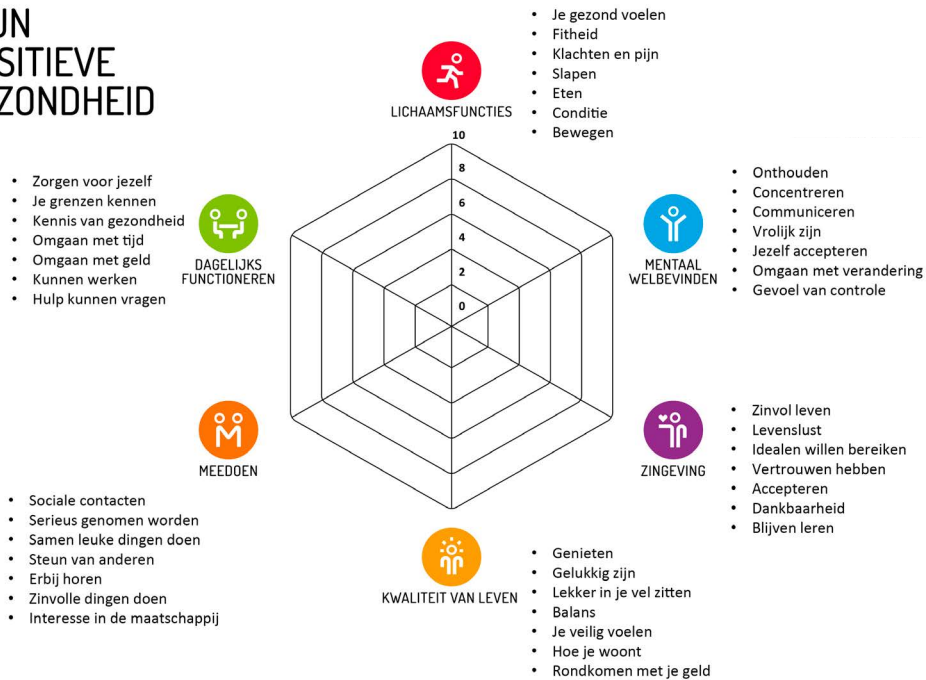
"Wij luisteren naar de vraag waarmee mensen bij ons komen. Bijvoorbeeld over aanmaningen voor rekeningen of andere administratievragen. Maar ook over andere zaken. Zoals de meneer die gezakt was voor een deel van zijn inburgeringsexamen en niet begreep wat hij fout had gedaan. Wij lezen en denken dan mee of zoeken op internet uit hoe je dingen regelt. Soms zijn de problemen te groot en is er meer nodig om de administratie op orde te krijgen. Dan verwijzen we mensen door naar Schuldhulpmaatje."

"Veel mensen zien we vaker terug. Anderen zien we maar één keer. Het draagt mogelijk bij aan een grotere zelfredzaamheid: begrip van de materie geeft zelfvertrouwen. Maar dat is niet het doel. We willen inwoners helpen met een acuut probleem. Het geeft veel voldoening om mensen met een gerust hart de deur uit te zien gaan."

"We willen inwoners helpen met een acuut administratieprobleem"

MIJN POSITIEVE GEZONDHEID

© Institute for Positive Health (iPH) | iph.nl | Gespreksinstrument 1.0

Positieve gezondheid

"Gezondheid gaat niet over de aan- of afwezigheid van ziekten, maar over het vermogen van mensen om met fysieke, sociale en emotionele levensuitdagingen om te gaan en positieve regie te voeren."

Machteld Huber

3. Gezondheid

3.1 Wat is gezondheid?

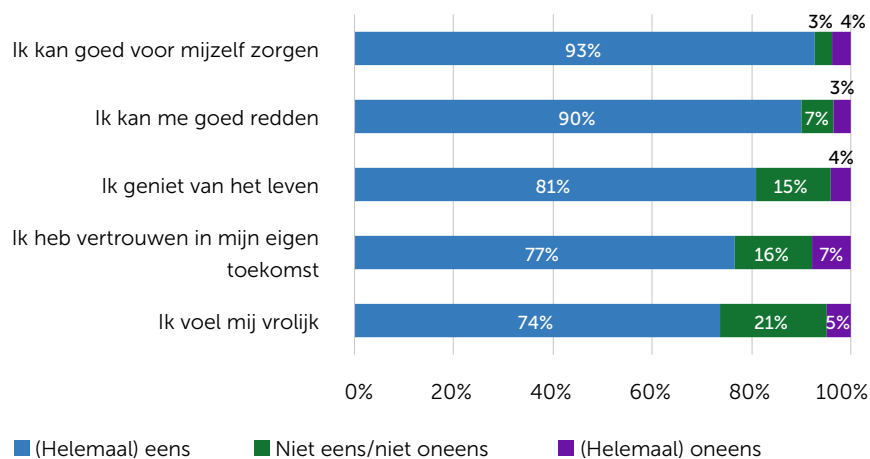
Gezondheid gaat niet alleen over lichamelijk of mentaal fit zijn. Het gaat over het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan. En om zo veel mogelijk eigen regie te voeren (Huber, 2011). Gezond en vitaal gaat over genieten van kleine dingen, zelfstandigheid, gezelschap, goed contact met de burens en mogelijkheden om te ontmoeten en te werken. Het hebben van een beperkt sociaal netwerk heeft bijvoorbeeld negatieve gevolgen voor de ervaren gezondheid. Positieve gezondheid slaat een brug tussen zorg en welzijn.

Waarom is positieve gezondheid belangrijk?

Het denken vanuit gezondheidszorg is de laatste decennia dominant geworden; een ziek persoon zoekt medische hulp. Daardoor is er te weinig aandacht geweest voor het voorkomen van deze gezondheidsproblemen. Maar de gezondheidszorg staat onder druk; steeds meer mensen hebben gezondheidsklachten en dit zorgt ervoor dat het huidige systeem op langere termijn niet houdbaar is. Het wordt te duur en er zijn te weinig mensen voor al het werk. Bovendien zien we dat de reflex naar meer zorg organiseren, vaak echt niet nodig is: cholera is ook niet uitgebannen door meer ziekenhuizen te bouwen, maar door het aanleggen van riolering.

Gemeente Ede probeert, door vanuit positieve gezondheid te handelen, gezondheidsvraagstukken te voorkomen en minder vanuit medische gezondheidszorg op te lossen. We onderzoeken waar we als gemeente het verschil kunnen maken, met name om gezondheidsproblemen voor te zijn. We richten ons daarbij ook op het effect van het sociale, ruimtelijke en economische beleid. Gemeente Ede doet dit niet alleen. Onze activiteiten en aanpak geven we vorm met verzekeraars en uitvoerders in het hele zorg- en welzijnsspectrum.

Stellingen positieve gezondheid

Bron: Inwoners aan het Woord, 2022.

Gezondheid en vitaliteit

Bestuursakkoord Samen werken aan de toekomst 2022-2026

"Wij zetten gezondheid en vitaliteit centraal en willen daarmee de levenskwaliteit van onze inwoners verhogen. De focus komt daarbij op het voorkomen van problemen in plaats van achteraf proberen op te lossen. We zetten de lijn van één gezin, één regisseur, één plan door en kiezen voor preventie vanuit alle domeinen."

Uit het Edese onderzoek Inwoners aan het Woord blijkt dat er een hele goede basis ligt van positieve gezondheid in Ede; inwoners kunnen goed voor zichzelf zorgen, veel inwoners hebben vertrouwen in hun toekomst en genieten van het leven. Er is echter nog ruimte voor verbetering.

Wat willen we bereiken?

Het doel van de aanpak: "Inwoners in Ede hebben gelijke kansen op een optimale gezondheid, met voorkoming (of vroegtijdige opsporing/signalering) van gezondheidsrisico's."

Er zijn drie ambities:

- Gezond opgroeien;
- Gezond gedrag;
- Vitaal ouder worden.

Daarnaast zijn er in de aanpak drie aanvullende speerpunten:

- Mentale gezondheid;
- Gezond werkgeverschap;
- Gezonde leefomgeving.

In coronatijd is er groeiende aandacht geweest voor de mentale gezondheid van inwoners, ook in Ede. Dit maakt dat het werken aan mentale gezondheid is uitgegroeid tot een uitdaging op vrijwel hetzelfde niveau als gezond opgroeien, gezond gedrag en vitaal ouder worden. Gezond werkgeverschap en een gezonde leefomgeving zijn determinanten van gezondheid. Dat wil zeggen dat ze medebepalend zijn voor gezondheid. Gemeente Ede vat dit op als een uitdaging om een leefomgeving te creëren die uitnodigt tot gezond gedrag en om een werkgever te zijn die gezond gedrag stimuleert.

“Een stevige identiteit zorgt voor mentale weerbaarheid.”

Richard van Oosterhout is coach bij Identitycraft

“Een stevige identiteit zorgt voor mentale weerbaarheid. Of we nu bedrijven coachen of kinderen, dat is de gedachte bij alles wat Identitycraft doet. We zijn een sociale impact-onderneming en willen een positieve bijdrage leveren aan de maatschappij. Daarom werken we graag samen met de gemeente Ede. Net als wij gaan ze uit van de principes van ‘positieve gezondheid’. Ede is onder andere om die reden ook heel vooruitstrevend als het gaat om preventie.”

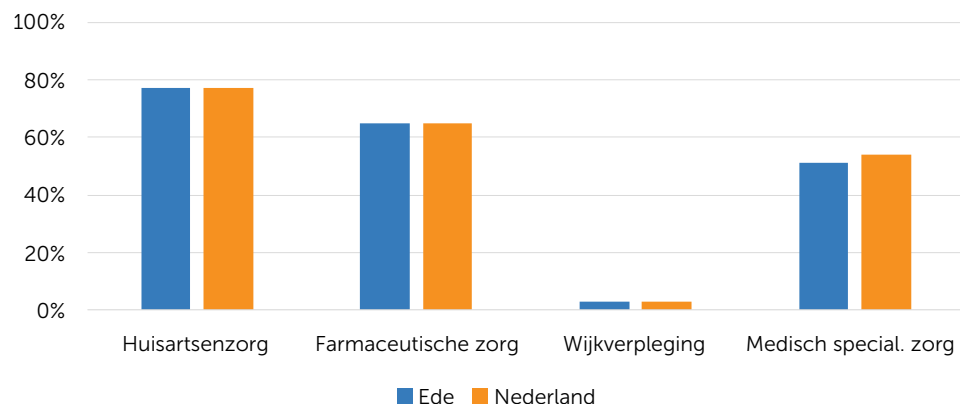
“Het afgelopen jaar hebben we in verschillende preventieprogramma’s samengewerkt. Bijvoorbeeld in het scholenprogramma LEEF, bedoeld om mentale gezondheid bespreekbaar te maken. Op school gaat het vaak om wat je weet met je hoofd en wat je kunt met je handen, maar wie ben je nou eigenlijk? Waar word je blij van? Daar zit de kern voor een stevige identiteit: bij passie en talent. Wie weet wat hem drijft en waar hij goed in is, houdt makkelijker koers en is minder beïnvloedbaar. Zowel door anderen, als door reclame, technologie of verslavende middelen. Mentaal welzijn gaat ook over geluk, het najagen van je dromen en het volgen van je hart.”

“Die stevige identiteit is belangrijk voor kinderen, maar ook voor ouders. Tijdens de Week van de Opvoeding hebben we in samenwerking met Malkander en Buurtgezinnen ouder-kind-workshops georganiseerd. In kampvuorgesprekken met vaders hebben we het gehad over de levenslessen die zij hun kinderen willen meegeven. In een andere workshop gingen ouders en kinderen samen vuur maken. Dat werkt verbindend, maar je ontdekt ook iets over jezelf en de relatie met je kind. Het levert altijd mooie inzichten op.”

“Als je weet waar je blij van wordt, houd je makkelijker koers.”

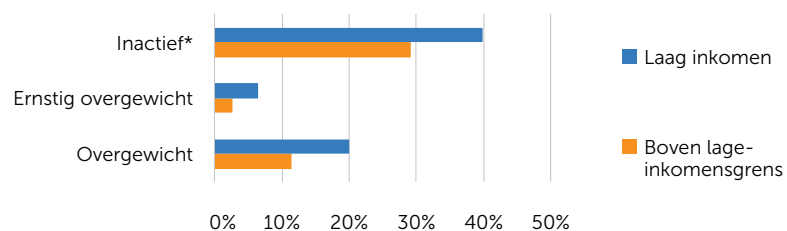

Aandeel inwoners dat zorg gebruikt

Bron: Gemeentezorgspiegel, 2022.

Leefstijl (4 - 18 jr) naar inkomensgroep

Bron: Leefstijlmonitor GGD, 2022.

3.2. Een gezonde samenleving

Positieve gezondheid bestaat uit zes onderdelen. Per onderdeel beschrijven we de situatie in Ede.

3.2.1 Lichamelijke gezondheid

De lichamelijke gezondheid van inwoners van Ede leiden wij af uit het zorggebruik (vanuit de Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg). Het zorggebruik in Ede ligt grofweg op hetzelfde niveau als in Nederland. Edenaren bezoeken, net als alle Nederlanders, regelmatig de huisarts. 77% van de Edenaren heeft in 2022 de huisarts bezocht, en 62% heeft farmaceutische zorg gebruikt.³

3.2.2 Leefstijl en dagelijks functioneren

Edese jongeren beoordelen eigen gezondheid als (zeer) goed

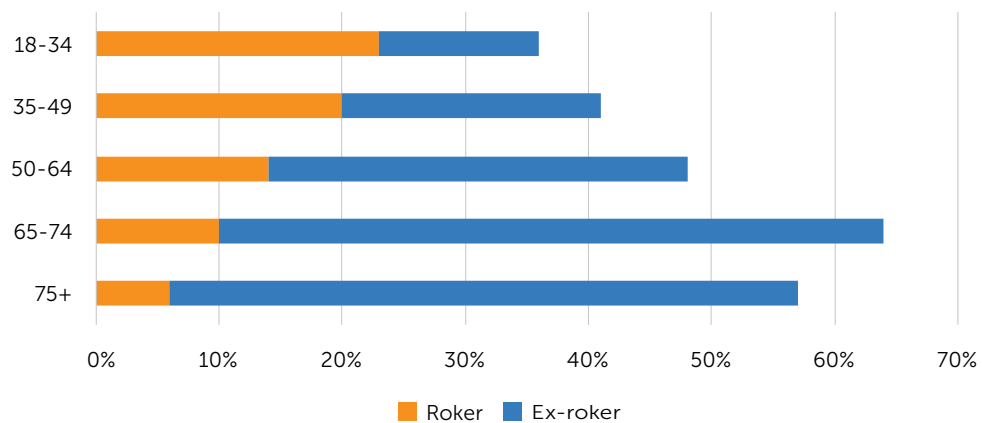
Leefstijl gaat over de dagelijkse gewoontes zoals wat Edenaren eten, hoe ze slapen, of ze roken, drinken of drugs gebruiken, hoe hun conditie is en of ze overgewicht hebben. Dagelijks functioneren betekent zorgen voor jezelf, je grenzen kennen, kennis hebben van gezondheid, omgaan met tijd en geld, hulp kunnen vragen en kunnen werken. Uit de Gezondheidsmonitor blijkt dat 84% van de Edese jongeren hun eigen gezondheid met (zeer) goed beoordelen. Dit is vergelijkbaar met het Gelderse gemiddelde (82%). 60% van de Edenaren gaf in 2022 aan dat zij aan sport doen, en 36% in groepsverband of bij een vereniging (bron: Inwoners aan het Woord).

Inkomen heeft grote impact op gezonde leefstijlkeuzes

Onder jongeren uit klas 2 en 4 van de middelbare school, geeft 77% aan dat zij sporten, en 46% van de jongeren sport drie dagen of meer per week. Het inkomen van de ouders van kinderen heeft veel impact op (het leren van) gezonde leefstijlkeuzes. Kinderen uit gezinnen met een laag inkomen hebben vaker (ernstig) overgewicht, zijn vaker inactief en roken vaker. Opvallend is dat jongeren uit gezinnen boven de lage-inkomensgrens vaker zwaar drinken. Landelijk weten we dat zwaar drinken afneemt met het stijgen van de leeftijd, met name jongvolwassenen (18 t/m 24 jaar) drinken vaak zwaar (ruim 1 op de 5)³

³ Exclusief over-de-toonbank middelen.

Rokers en ex-rokers in Ede, naar leeftijd

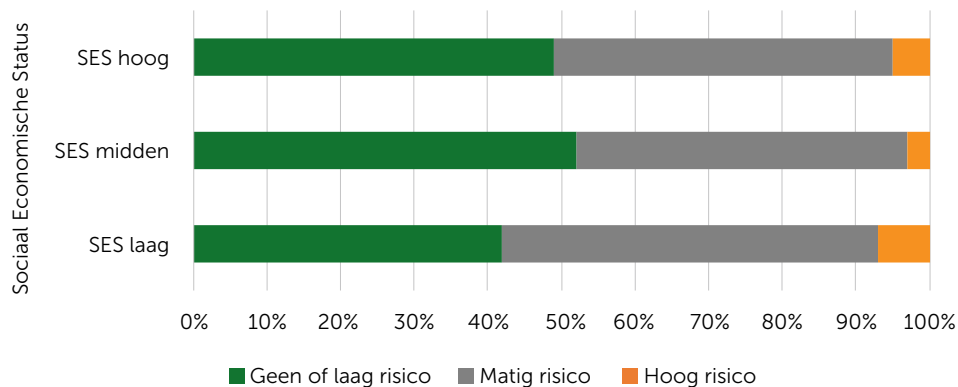

Bron: Gezondheidsmonitor GGD 2020.

Minder mensen beginnen te roken

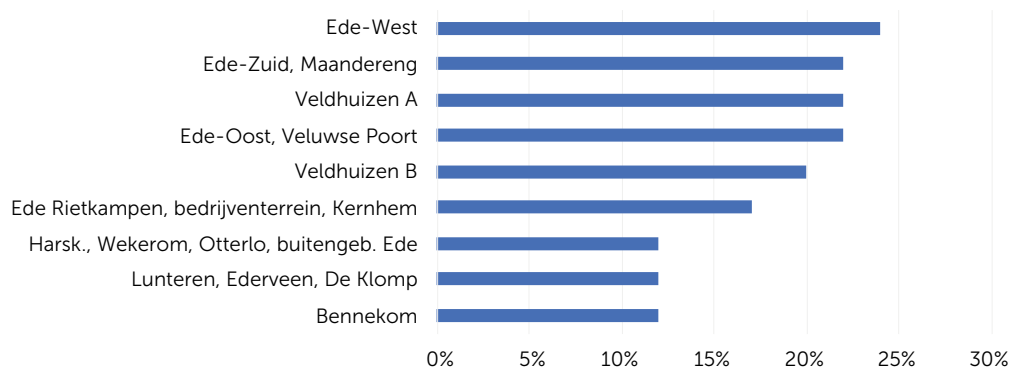
Naarmate mensen ouder worden, roken ze minder vaak en is een groter aandeel van de Edenaren ex-roker. Het lijkt er op dat er minder mensen beginnen met roken dan vroeger. Toch zijn er meer jonge dan oude rokers. Roken is één van de aandachtspunten van de Edese aanpak, zowel voor jongeren als voor volwassenen.

Risico op angststoornis of depressie

Bron: Gezondheidsmonitor GGD 2020.

Heeft psychische klachten, %

Bron: Gezondheidsmonitor GGD 2022.

3.2.3 Mentaal welbevinden

De mentale gezondheid van inwoners wordt mede bepaald door de omgeving waarin zij leven. Het gaat over een mentaal gezonde maatschappij en buurt, maar ook over gezond onderwijs en een gezonde werkplek. Ook onze online 'omgeving' moet mentaal gezond zijn, stelt de Aanpak Mentale Gezondheid.⁴ Bij een mentaal gezonde buurt hoort bijvoorbeeld goede toegang tot zorg in de eigen buurt en dat (jonge) mensen toegang hebben tot het verenigingsleven. Zo zetten zij zich in voor een ander, hetgeen bijdraagt aan hun eigen mentale gezondheid en die van hun omgeving.

In Ede-West meer psychische klachten dan elders

Wanneer we wijken en kernen in Ede vergelijken, zie we dat in Ede-West (24%) de meeste inwoners psychische klachten ervaren (lichte, matige of ernstige psychische klachten). In Ede-Zuid en Maandereng, Veldhuizen A en Ede-Oost en Veluwe Poort is het aandeel met 22% ook relatief hoog. In Harskamp, Wekerom, Otterlo, het buitengebied van Ede, Lunteren, Ederveen, de Klomp en Bennekom is dit aandeel slechts 12%. Met name inwoners van de kleine kernen hebben veel minder last van psychische klachten. Ede gebruikt deze kennis om op de juiste plekken in te zetten op het mentaal welbevinden van inwoners.

Lagere sociaal-economische status geeft risico op angststoornis of depressie

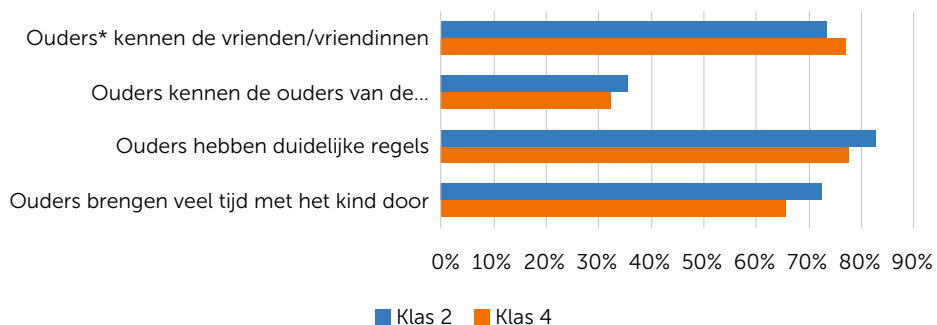
De mentale gezondheid is in Ede dus iets beter dan gemiddeld volgens dit onderzoek, maar dit is niet gelijk verdeeld over mensen. Hun positie op de maatschappelijke ladder is hierop van invloed. Dit noemen we sociaal-economische status (SES). Inkomen, opleidingsniveau en werksituatie zijn hiervoor belangrijke graadmeters. In sommige buurten wonen vooral mensen met een hoge SES, elders vooral mensen met een lage SES. Dit is één van de redenen waarom de landelijke Aanpak Mentale Gezondheid zich op buurten richt - de inzet sluit aan bij de specifieke behoeften van wijken en buurten.

Inwoners met hogere sociaal-economische status hebben betere mentale gezondheid

Inwoners van Ede met een hoge en gemiddelde SES, hebben een betere mentale gezondheid dan mensen met een lage SES. Edese inwoners met een lage SES hebben vaker een hoog risico hebben op een angststoornis of depressie (7%, versus 3% voor mensen met een gemiddelde SES en 6% bij een hoge SES). Dit beeld bestaat landelijk eveneens, blijkt uit de Gezondheidsmonitor van de GGD. SES heeft ook een verband met onvoldoende bewegen en andere factoren van gezondheid, namelijk hoe lager de SES hoe minder iemand beweegt. Om deze reden is het dus belangrijk te streven naar bestaanszekerheid.

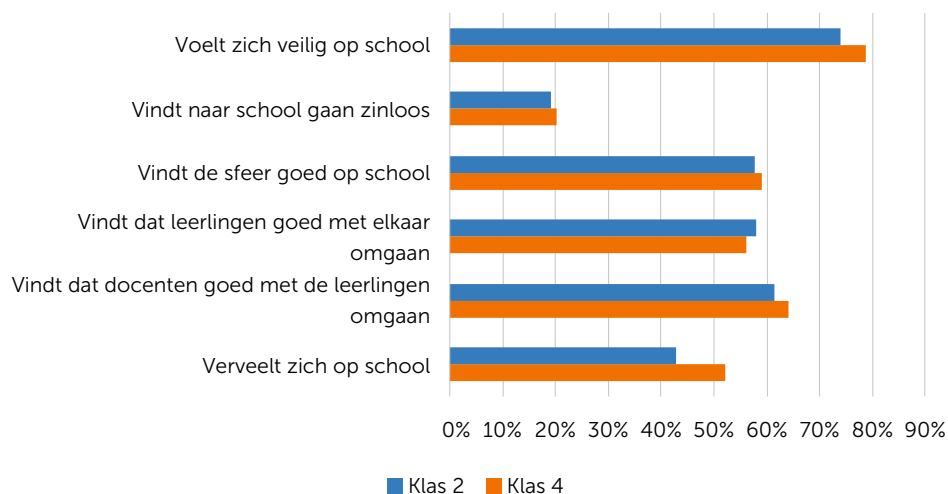
⁴ Ministerie VWS, 2022

Opvattingen ouders over leefwereld van hun kinderen

Bron: OKO gezondheidsmonitor Jeugd 2022.

Opvattingen leerlingen over school

Bron: OKO gezondheidsmonitor Jeugd 2022. *ouders/verzorgers

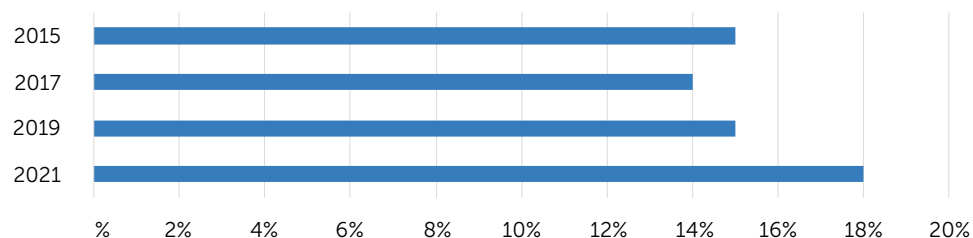
Opvoeding bepalend voor mentaal welbevinden

Het mentaal welbevinden van kinderen en jongeren hangt mede af van de opvoeding. Een belangrijke voorspeller van probleemgedrag is of ouders weten hoe het leven van hun kind eruit ziet en daarin regels, regelmaat, steun en structuur bieden. Ook school moet veiligheid en structuur bieden om bij te dragen aan de (mentale) gezondheid van kinderen. Het helpt als zij de vrienden en de ouders van de vrienden van hun kinderen kennen, regels hebben en tijd doorbrengen met hun kind. Ook een prettige schoolomgeving is belangrijk. Zo voelt een kind zich gesteund, veilig en signaleert de ouder risico's en risicovolle situaties in het leven van het kind.

School biedt een veilige omgeving voor leerlingen

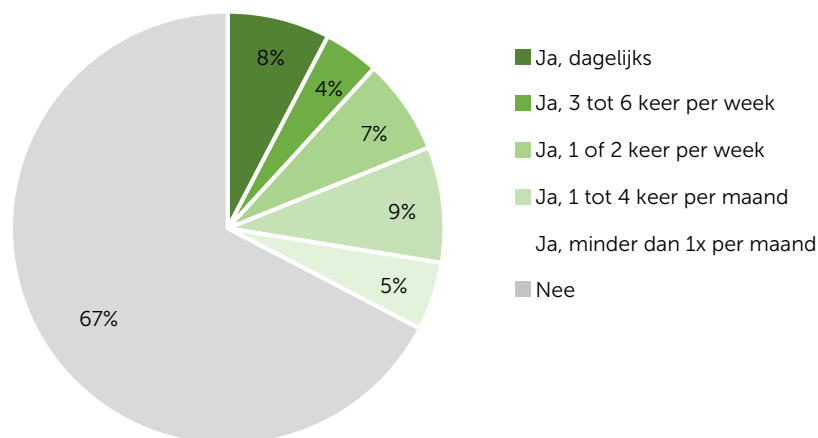
De Gezondheidsmonitor Jeugd (vanuit Opgroeien in een Kansrijke Omgeving, OKO) toont dat ouders van jongeren in Ede in zo'n 73-77% van de gevallen de vrienden van hun kinderen kennen (respectievelijk klas 2 en klas 4). Zij kennen echter lang niet altijd de ouders van deze vrienden (35% en 32%). In totaal 74% (klas 2) en 79% (klas 4) van de kinderen voelt zich veilig op school. Minder kinderen vinden de sfeer op school goed, of vinden dat leerlingen goed met elkaar omgaan of dat docenten goed met leerlingen omgaan.

Soms of vaak eenzaam

Bron: Leefbaarheidsmonitor, 2021.

Heeft mantelzorg verleend in het afgelopen jaar

Bron: Inwoners aan het Woord, 2022.

3.2.4 Zingeving

Bij zingeving horen begrippen als regie over het eigen leven, eenzaamheid, geluk en vertrouwen in de toekomst. Zingeving gaat over veerkracht in situaties waarin niet alles op orde is. Mensen die vanuit een persoonlijke zingeving leven, zijn veel weerbaarder onder moeilijke omstandigheden. Zingeving gaat ook over weten waar je invloed op hebt en die invloed aanwenden en loslaten waar je geen invloed op hebt.

1 op 5 de Edenaren soms of vaak eenzaam

Zingeving is - aldus Huber - de krachtigste van alle dimensies, maar ook de lastigste te meten. Regie betekent dat mensen zelf keuzes kunnen maken en op zinvolle wijze de tijd besteden. Een indicator daarvan is dat mensen voldoende sociale contacten hebben en onderdeel zijn van de maatschappij. Ten tijde van corona waren er veel mensen die eenzamer leven dan zij willen. Zo geeft in 2021 18% van de Edenaren aan dat zij soms of vaak eenzaam zijn. Dit is niet gelijk verdeeld over de wijken. In Harskamp voelt 8% van de inwoners zich soms of vaak eenzaam, in Ede-Zuid en Veldhuizen B 26%.

3.2.5 Sociaal-maatschappelijk participeren

Zingeving en sociaal-maatschappelijk participeren hangen sterk samen. Mensen die deelnemen aan het sociaal-maatschappelijk leven in hun omgeving, ervaren daarmee een zinvolle invulling van hun tijd en verbinding met anderen.

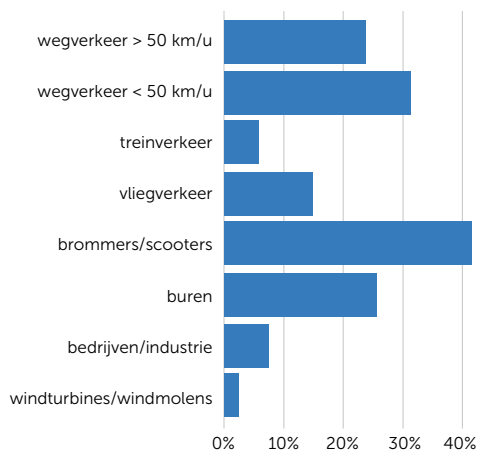
Ede kent veel actieve vrijwilligers

Hoewel we zien dat eenzaamheid is toegenomen in de afgelopen jaren, zijn Edenaren wel actieve vrijwilligers gebleven. Maar liefst 48% van de Edese inwoners deden afgelopen jaar vrijwilligerswerk, dit is aanzienlijk meer dan het landelijk gemiddelde van 39%.

33% van de Edenaren verleent mantelzorg

Veel Edenaren verlenen mantelzorg, namelijk 33% in 2022 waarvan 8% dagelijks. Een aandachtspunt is dat steeds meer mantelzorgers zich best zwaar of zeer zwaar belast voelen; in 2022 was dat in Ede 11%, in 2020 nog 6%. Mantelzorg zorgt voor verbinding en is maatschappelijk en persoonlijk waardevol, maar het is belangrijk dat mantelzorgers ook goed voor zichzelf zorgen, omdat anders het risico op overbelasting groot kan zijn.

Matige of ernstige geluidhinder

Matige of ernstige geurhinder

Bron: Gezondheidsmonitor 2022, Ede. Gevraagd naar ervaren hinder op een schaal van 1 tot 10, 'matige hinder' (cijfer 3-7) en 'ernstige hinder' (cijfer 8-10) zijn opgeteld in bovenstaande figuren.

3.2.6 De fysieke omgeving

Gezondheid hangt mede af van omgevingsfactoren. Daarbij denken we aan geluid, geur, inrichting van de buurt (groen, ruimte om te spelen, mogelijkheden voor ontmoeting, veilige fiets- en wandelpaden etc.), de woning, hitte, voedselaanbod en de luchtkwaliteit. Dergelijke invloeden zijn niet gelijk verdeeld over de buurten in Ede. Zo zagen we al in paragraaf 2.2 dat energiearmoede, mede veroorzaakt door slecht geïsoleerde huizen, niet gelijk verdeeld is over wijken in Ede. Problemen met vocht of schimmel komen in Ede relatief weinig voor vergeleken met gemeenten in de regio Gelderland-Midden. In Ede woont 5% van de inwoners in een huis met vocht of schimmel, terwijl in andere gemeenten in de regio tot 8% van de inwoners hiervan last hebben.

In Ede is geluidshinder voornamelijk toe te schrijven aan wegverkeer en brommers en scooters. Geurhinder wordt vaak veroorzaakt door barbecues, open haarden en allesbranders. Door de aanwezigheid van relatief veel (intensieve) veehouderijen in de gemeente is de luchtkwaliteit - met name fijnstof - slechter dan gemiddeld in Nederland. Beleidsmatig richt gemeente Ede zich bij luchtkwaliteit op bronnen zoals mobiliteit, landbouw, huishoudens (houtstook) en industrie.

“Het is mooi om een maatschappelijke bijdrage te mogen leveren”

Juan Everts is vrijwilliger bij Stichting Netwerk Dien je Stad

“Ik ben nu zo’n driekwart jaar vrijwilliger bij Netwerk Dien je Stad. Ik probeer wekelijks een klusje te doen, al lukt dat niet altijd. Boodschappen, een lamp aansluiten, de tuin opknappen, gordijnen ophangen... Dingen waarvoor de meeste mensen vrienden of familie zouden vragen. Maar sommige mensen hebben niemand op wie ze een beroep kunnen doen: ze zijn eenzaam of sociaal geïsoleerd geraakt. Soms komen ze weinig buiten en hebben ze geen contact met de burens. Voor die mensen is het Netwerk er.”

“Laatst heb ik een wasmachine aangesloten bij een mevrouw die al tijden alles op de hand waste. Mijn broertje heeft geholpen hem naar boven te tillen. Zo’n klusje is voor mij geen enkele moeite en zij is er superblij mee. Het is fijn om mijn steentje op deze manier bij te dragen. Ik heb een commerciële baan waarin ik voor mijn gevoel weinig bijdraag aan mijn omgeving. Het is fijn om mensen te kunnen helpen.”

“Wat ik er ook fijn aan vind, is het contact met mensen die ik normaal niet zo snel zou ontmoeten. Ik ben in relatieve welvaart opgegroeid, ik heb kunnen studeren, ben fysiek en mentaal gezond en heb een groot sociaal netwerk. Het is goed om er af en toe bij stil te staan dat dat rijkdom is, dat het ook anders had kunnen lopen. Ik vind het waardevol om iets voor mensen te kunnen betekenen die minder mazzel hebben.”

“Ik ontmoet mensen met wie ik anders niet snel in contact zou komen”

De samenhang tussen positieve gezondheid en leefomgeving en zes aanpalende domeinen; welzijn, participatie, sociale zaken en economie, milieu, onderwijs en volksgezondheid.
Bron: Louis Bolk Instituut.

Bij de inzet van gezondheidsbevorderende activiteiten richten we ons eerst op wijken en buurten waar de meeste gezondheidswinst te behalen is. Hiervoor gebruiken we onder andere de ondersteuning van het stimuleringsprogramma Gezond In de Stad.

3.3. Hoe dragen we bij aan gezondheid?

Hoe dragen we bij aan gezondheid?

Iemand's gezondheid wordt bepaald door een combinatie van persoonlijke kenmerken en de omstandigheden waarin hij wordt geboren, opgroeit, woont en werkt. Beweging, voeding, roken, alcohol- en middelengebruik en de mentale gezondheid zijn bepalend voor de fysieke gezondheid. Op een aantal van deze zogenaamde 'determinanten' heeft de gemeente invloed door voorzieningen en hulp aan te bieden, op andere niet. We kijken dus waar we invloed kunnen uitoefenen en zetten onze middelen in waar die het meeste bijdragen.

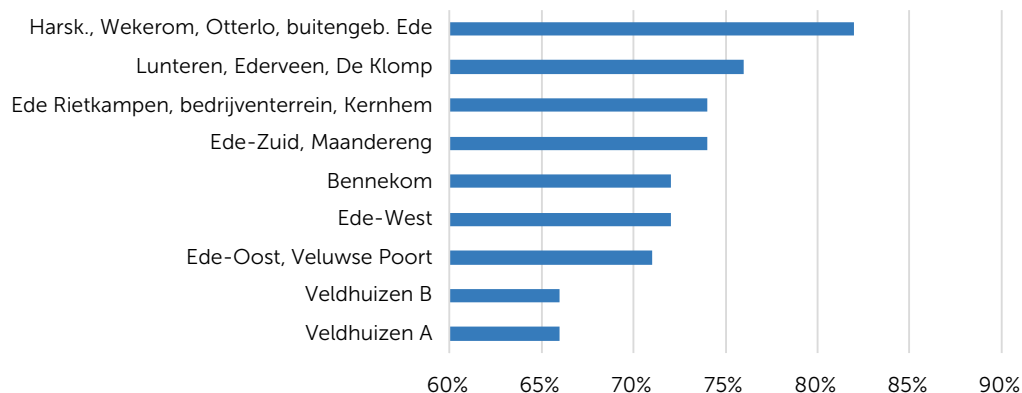
De gemeente werkt bijvoorbeeld aan gezondheid door te sturen op luchtkwaliteit langs een drukke weg. Ook weten we bijvoorbeeld dat onzekerheid over werk zorgt voor stress, en stress heeft invloed op gezondheid. Zo helpt werken aan zekerheid van een baan, indirect ook voor een betere gezondheid. Denken vanuit gezondheid, zorgt voor een nieuwe kijk op het beleid.

Gemeente Ede werkt hard aan het opzetten van monitoring die laat zien hoe we bijdragen aan het thema gezondheid. Dit betekent dat we al een redelijk beeld hebben van de huidige situatie. In de komende periode zal dit beeld alleen maar scherper worden.

Positieve gezondheid gaat over preventie!

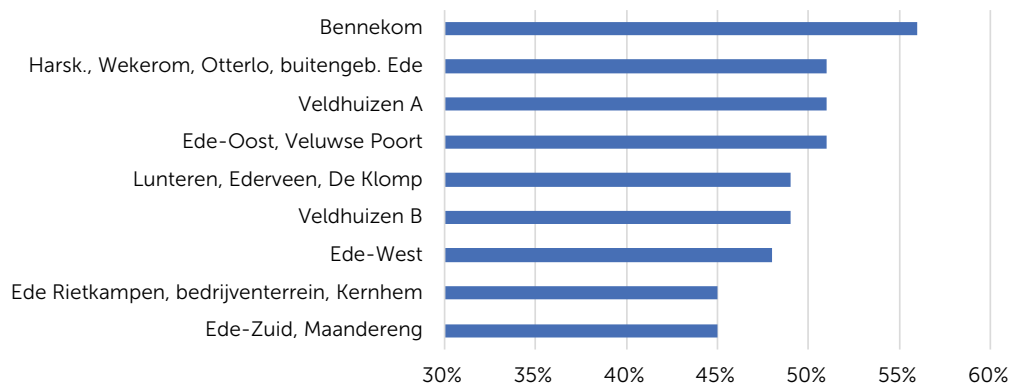
De verandering van het denken, van medisch behandelen naar preventie, van "de achterkant naar de voorkant", is al ingezet in Ede. De komende jaren (2023-2028) intensiveren en verbreden we deze aanpak door middel van 50 initiatieven. Ieder initiatief binnen deze 'Beweging naar de voorkant' is gebaseerd op (landelijk of lokaal) onderzoek. Hierin werkt gemeente Ede integraal aan preventie van gezondheidsproblemen en zet in op gezondheidswinst voor iedereen. Deze integrale aanpak vraagt om 'anders kijken', 'anders organiseren', 'anders monitoren' en 'anders financieren', zowel binnen de gemeentelijke organisatie als daarbuiten.

Ervaren gezondheid (zeer) goed, %

Bron: GGD gezondheidsmonitor 2022, 18 plus.

Voldoet aan beweegrichtlijn, %

Bron: GGD gezondheidsmonitor 2022, 18 plus.

Gemeente Ede als netwerkorganisatie

Gemeente Ede werkt zowel regionaal als lokaal samen met netwerkpartners. Vijftien regionale gemeenten⁵ vormen samen de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden. Ook werkt Ede binnen de City Deal met ministeries, provincies en kenniscentra aan de transitie naar een gezond voedselsysteem.

We realiseren ons dat de gemeente geen directe opdrachtgever is van veel belangrijke partners zoals scholen, huisartsen en de voedselketen. Richting deze partijen is onze rol gericht op het leggen van verbindingen, faciliteren en samenwerken. We leggen en ondersteunen de link tussen de sociale basis en de eerstelijnszorg (zoals huisartsen). De sociale basis kan worden gezien als de 'sociale basisinfrastructuur', en is er mede op gericht te voorkomen dat je naar de huisarts moet. Dit is een middel om bepaalde doelgroepen te bereiken en problemen aan te pakken of te voorkomen. Daarnaast biedt het een informeel netwerk waarin betekenisvolle relaties tussen inwoners onderling en inwoners en professionals ontstaan.

Ruimtelijke verdeling van gezondheidsproblemen

Gezondheidsproblemen in Ede zijn niet gelijk verdeeld over de kernen van gemeente Ede. Zo voldoet in Bennekom 56% aan de beweegrichtlijn en in Ede-Zuid en Maandereng, Rietkampen en Kernhem slechts 45%. In Harskamp, Wekerom, Otterlo en het buitengebied van Ede ervaart 82% zijn gezondheid als (zeer) goed, in Veldhuizen A en B is dat 66%. Ede moet dus ook zijn inzet slim verdelen om hierbij aan te sluiten. Vanuit positieve gezondheid beredeneerd wil dat zeggen; goed uitzoeken welke gezondheidsproblemen er in de wijken en buurten spelen. En inzet plegen die de bestaande problemen of de gevolgen ervan kleiner maakt, maar vooral: preventieve actie ondernemen zodat de verschillen kleiner worden tussen mensen en buurten. Dit doen we door de randvoorwaarden van gezondheid te versterken. We zetten in op het verstevigen van het sociale netwerk, zetten in op een gezonde leefstijl en de kennis en vaardigheden die hiervoor nodig zijn.

⁵ Arnhem, Barneveld, Doesburg, Duiven, Ede, Lingewaard, Nijkerk, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Scherpenzeel, Wageningen, Westervoort en Zevenaar.

14

huisartsenpraktijken

51

patienten
doorverwezen
tijdens pilot

66%

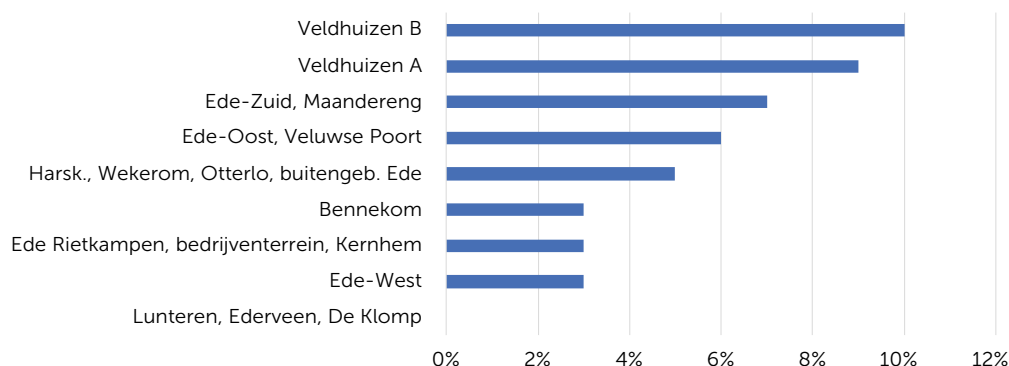
geholpen met
nieuwe activiteit**Kerncijfers Welzijn op recept:**

64% vrouw,

36% man

>75%

ouder dan 60

Ervaart matige tot sterke sociale uitsluiting, %**Hoe werken we aan mentale gezondheid van inwoners?**

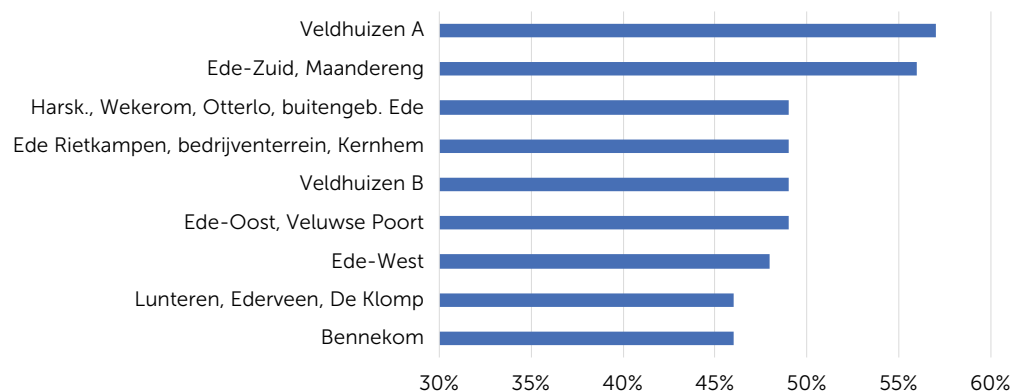
Mentale gezondheid hangt samen met zingeving, meedoen, omgaan met levensfasen en moeilijke gebeurtenissen in het leven. Gemeente Ede streeft ernaar dat inwoners niet ziek(er) worden door stress gestapelde problemen, depressieve klachten, ervaren prestatiedruk of eenzaamheid. We zetten in op het vergroten en versterken van het informele netwerk. Dit doen we samen met onze partners in zorg, welzijn en sport. We zorgen voor laagdrempelige ontmoeting bij buurt-, wijk- en dorpshuizen en zijn aangesloten bij het programma Eén tegen Eenzaamheid. Ook bieden we Welzijn op Recept aan, waarin huisartsenpraktijken patiënten kunnen doorverwijzen naar welzijnsorganisaties. Het gaat hierbij om patiënten die de huisarts frequent bezoeken vanwege psychosociale problemen. De welzijnsorganisatie biedt deze groep begeleiding om hen te koppelen aan een aanbod dat aansluit bij hun behoefte en/of vraag. Daarnaast is er aandacht voor de invloed van de fysieke omgeving op mentale gezondheid. Denk hierbij aan de hoeveelheid groen in een wijk en de mogelijkheden om elkaar te ontmoeten. Dit is onder andere meegenomen in de Omgevingsvisie 2040. Ook werkt de gemeente eraan dat zoveel mogelijk mensen mee kunnen doen, en zo min mogelijk mensen in een wijk zich sociaal uitgesloten voelen. In de wijken Veldhuizen A en B is de groep het grootst die sociale uitsluiting ervaart.

Opgroeien in een Kansrijke Omgeving

Wanneer kinderen en jongeren gezond opgroeien, kunnen zij met een gezond lijf en gezonde gewoontes hun volwassen leven beginnen. Gemeente Ede besteedt daarom veel aandacht aan de gezondheid van de jeugd, mede in het kader van preventie.

De kern van Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) is dat als een kind probleemgedrag laat zien, er wordt gekeken met een nieuwe bril op de omgeving van het kind. In plaats van een 'label' plakken op het kind, zoekt OKO naar manieren om de omgeving zodanig in te richten dat het kind daarin kan opbloeien. Als een plant niet goed groeit, veranderen we ook de omgeving en zorgen we dat hij voldoende lucht, zon en water krijgt. Daarbij wordt gekeken naar beschermende en risicofactoren. Beschermende factoren zijn het gezin (samen tijd doorbrengen, regels stellen) en risicofactoren zijn bijvoorbeeld feestjes zonder toezicht en pesten. OKO zet in op de vier leefdomeinen van de jeugd: gezin, vrije tijd, school en de peergroep.

Overgewicht, %

Bron: GGD gezondheidsmonitor 2022, 18 plus.

6 scholen met bijna
1.000 leerlingen maken gebruik van
de Gezonde School Coördinatoren.

Boterhammenbar

De pilot Boterhammenbar voor een gratis schoolontbijt wordt al aangeboden op 5 basisscholen.

Kansrijke Start: Verbetering Lokale Praktijk Kwetsbare Zwangeren

Gemeente Ede zet ook in op kwetsbare zwangeren. De eerste duizend dagen van een kind zijn cruciaal voor een gezonde ontwikkeling, ontplooiing en kansen op latere leeftijd. In veel kwetsbare gezinnen stapelen problemen zich op, soms over meerdere generaties, en vaak al voor de zwangerschap. Er is sprake van ondermelding van deze problematiek, terwijl beschermende factoren bij zowel ouder als kind, de negatieve gevolgen kunnen beperken. Daarom wordt er gewerkt aan de Lokale Praktijk Kwetsbare Zwangeren samen met de ketenpartners. Deze signaleren en verwijzen door naar hulpverlening.

Hoe werken we eraan dat inwoners meer bewegen?

Gemeente Ede stimuleert alle leeftijdsgroepen om meer te bewegen zodat overgewicht wordt voorkomen en teruggedrongen. Scholen en sportaanbieders worden betrokken in de samenwerking, maar ook in de directe woonomgeving zorgt gemeente Ede dat er voldoende bewegingsaanbod is - dit draagt bij aan voldoende beweging voor jongeren, volwassenen en ouderen. Gemeente Ede stimuleert inwoners elkaar te ontmoeten door beweging via de Wandeluitdaging Ede. In Veldhuizen A en Ede-Zuid en Maandereng wonen de meeste inwoners met overgewicht respectievelijk 56 en 57%. Dit is fors boven de andere wijken van Ede, waar 46% tot 49% van de inwoners overgewicht heeft.

Hoe werken we aan gezonde voeding?

Ede zet in op ketensamenwerking en zet in op de leefstijl van inwoners. Daarbij heeft de gemeente extra aandacht voor wijken met inwoners in een kwetsbare positie. Zo valt op dat in Bennekom 56% voldoet aan de beweegnorm, in Ede-Zuid, Rietkampen en Kernhem is dat 45%. Via de doelstelling uit de Edese Visie Food wordt gezond eetgedrag gestimuleerd. We werken eraan dat de voedselomgeving in Ede uitnodigt tot gezond eetgedrag, samen met maatschappelijke en commerciële partners.

Ons streven is dat ouderen zich bewust zijn van het belang van gezonde voeding en het tegengaan van onder- en overgewicht dankzij deze gezonde voeding. Voor jongeren is een onderdeel van OKO het JOGG-programma (jongeren op gezond gewicht). De Gezonde School Coördinatoren van gemeente Ede ondersteunen 6 basisscholen. Daarvan profiteren bijna 1.000 leerlingen. Ook doen er 5 basisscholen mee aan de pilot Boterhammenbar. De boterhammenbar is voor alle leerlingen bij wie ontbijten thuis 's ochtends niet lukt. Ook mogen leerlingen alvast een boterham voor de lunch smeren.

Daarnaast werkt gemeente Ede samen met scholen en sportaanbieders en stimuleert zo dat er gezonde voeding wordt aangeboden in de kantines en op evenementen. Gemeente Ede stimuleert dat kinderen van jongs af aan voedselvaardig opgroeien, o.a. door het integreren van voedseleducatie op scholen via De Gezonde Schoolaanpak.

Hoe werken we aan minder alcohol- en middelengebruik?

Het doel is dat jongeren onder de 18 jaar geen alcohol drinken. Ede ondersteunt jongeren en hun ouders in en door hun omgeving bij het voorkomen en terugdringen van alcohol- en middelengebruik. Ede biedt kennis, hulp en ondersteuning aan voor gezinnen die met (opvoed-) vragen komen bij zowel Ede zelf als de lokale ketenpartners. Ede werkt vanuit het IJslandse preventiemodel aan interventies en activiteiten voor jongeren. Het IJslandse preventiemodel is een langjarige en brede aanpak en heeft met veel succes het alcohol- en middelengebruik onder IJslandse jongeren verminderd. Ede werkt aan een focus op bewustwording. Daarbij sluit de gemeente aan bij NIX-18 en heeft lesprogramma's op het gebied van alcohol en middelen. Voor volwassenen zijn zorg- en welzijnsprofessionals en vrijwilligers aan zet voor Vroegsignalering van alcoholproblematiek. Gemeente Ede zet erop in dat professionals weten hoe zij hierover een gesprek moeten voeren en welke stappen er kunnen worden gezet voor een behandeling.

Hoe werken we aan minder roken?

Ede werkt aan de doelen van een Rookvrije Generatie, waarbij kinderen niet meer beginnen met roken. Ook zet Ede erop in dat zwangere vrouwen niet meer roken en dat het aantal rokende volwassenen daalt naar maximaal 5% (is nu 16% in Ede en 19% in Nederland). Acties die de gemeente zelf onderneemt is het rookvrij maken van de omgeving van het Raadhuis, evenals een rookvrije school en rookvrije speeltuinen o.a. door het plaatsen van borden. Ook maakt de gemeente afspraken met samenwerkingspartners om het 7-stappenplan van de Rookvrije Generatie uit te voeren. Daarnaast faciliteert gemeente Ede een rookvrije sportomgeving en participeert in verschillende projecten, waaronder de Rookvrije Wijkaanpak in samenwerking met GGD Gelderland Midden, zorg- en welzijnsorganisaties en scholen.

“Het Toon Hermans Huis verbindt mensen met elkaar”

Irene Beekmans is deelnemer in de moestuin en buddy bij het Toon Hermanshuis

“Vijf jaar geleden kwam ik in het ziekenhuis foldertjes tegen voor het buddyproject van het Toon Hermans Huis, een ontmoetingsplek voor mensen met kanker. Ik had zelf borstkanker en in mijn werk ervaring met coaching. Zelf had ik niet zoveel behoefte aan lotgenotencontact, maar het leek me mooi om anderen te kunnen helpen. Voordat corona kwam, heb ik twee mensen begeleid. Dat was heel waardevol.”

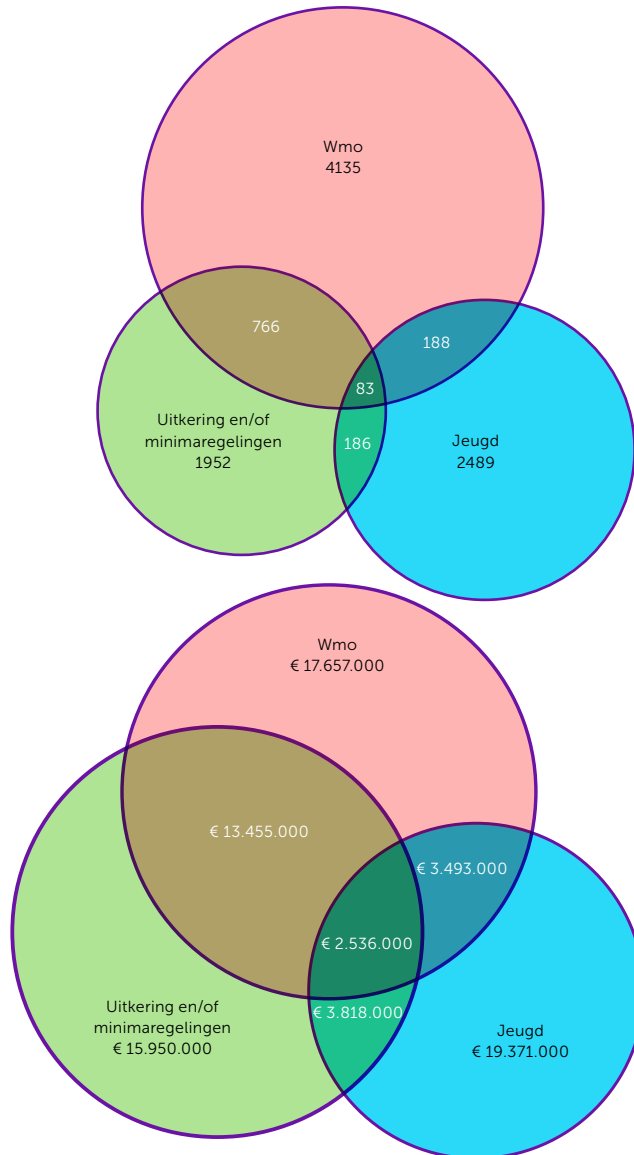
“Via het Toon Hermans Huis werk ik nu ook in de biologische moestuin die ze op het moestuincomplex hebben. Ik wilde altijd graag een moestuin. Maar in je eentje is dat veel werk, het kost veel energie. Die heb ik niet, nu ik ziek ben. De gezamenlijke moestuin is dus een uitkomst. Het brengt me veel. Kanker brengt zorgen met zich mee en angst voor de toekomst. De tuin brengt me terug in het hier en nu: letterlijk met mijn handen in de aarde. Ik zie hoe de seizoenen veranderen en hoe de kleine plantjes ontkiemen en groeien. Dat geeft hoop en toekomstperspectief.”

“Wat ik ook fijn vind is de gezamenlijkheid. Ik had nooit behoefte aan lotgenotencontact, maar nu vind ik het toch wel waardevol om andere deelnemers te ontmoeten die hetzelfde meemaken. Niet dat het altijd over kanker gaat. Maar we leven met elkaar mee en steunen elkaar in moeilijke tijden. Verbinding is voor mij heel belangrijk. Dat is wat ik mooi vind aan het Toon Hermans Huis: het verbindt mensen met elkaar.”

“De moestuin brengt me in het hier en nu”

Stapeling van zorg- en voorzieningengebruik

Bron: gemeente Ede. Huishoudens die gebruik maken van in bruikleen gegeven hulpmiddelen (Wmo) en huishoudens die gebruik maken van de collectieve ziektekostenverzekering ontbreken in dit overzicht.

Achtergrond

A1. Het sociaal domein in Ede

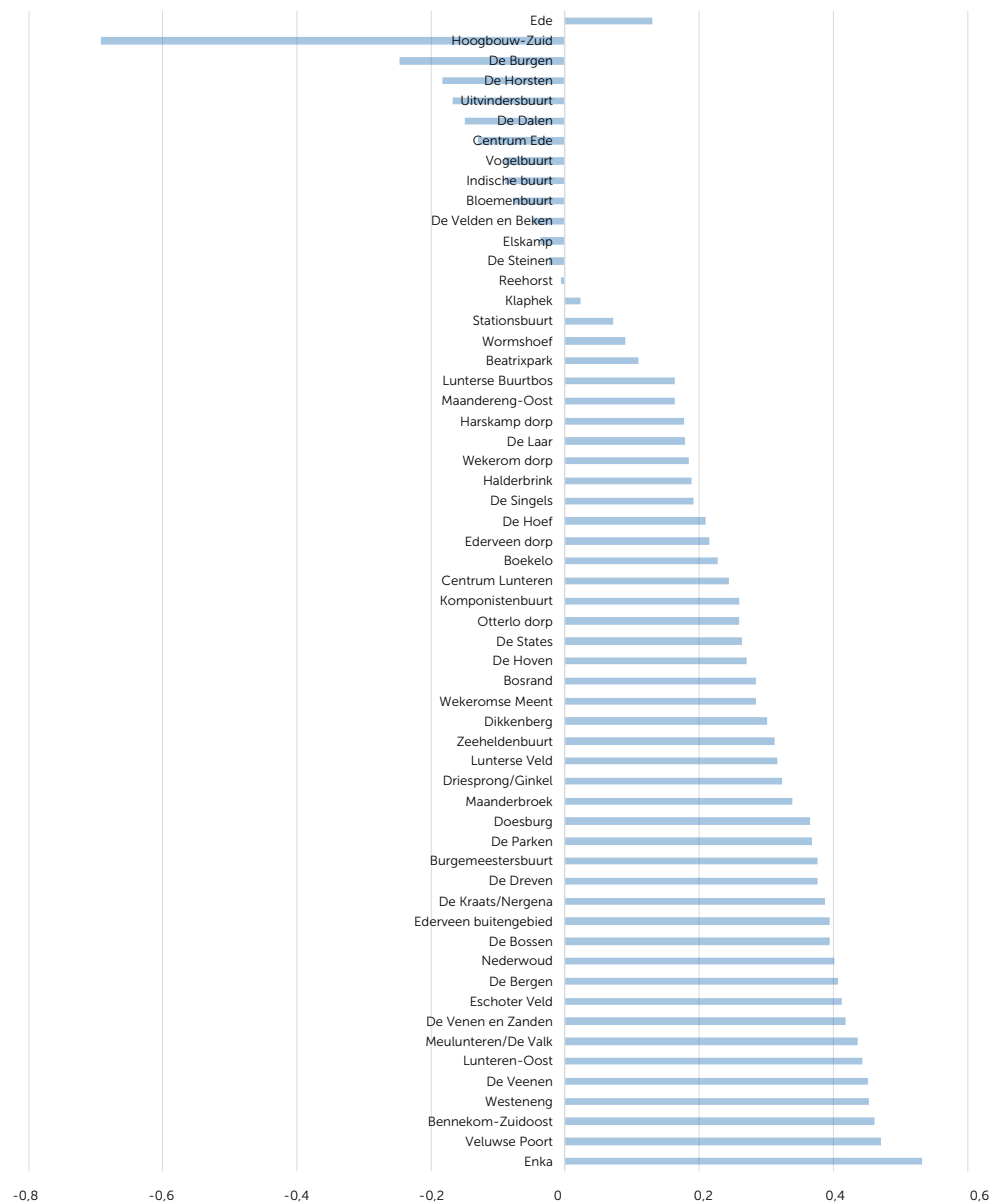
Stapeling van voorzieningen

Ede telt in 2022 in totaal 120.005 inwoners en 49.444 huishoudens. 20% van alle huishoudens in gemeente Ede heeft in 2022 gebruikgemaakt van één of meerdere vormen van zorg en/of voorzieningen (9.799 huishoudens). 1.223 huishoudens stapelen twee of meerdere voorzieningen vanuit meerdere domeinen.

42% van de huishoudens met een voorziening maakt alleen gebruik van Wmo, 25% alleen van jeugdhulp en 20% alleen van Participatie en Inkomen. 12,5% van de huishoudens maakt gebruik van een combinatie van voorzieningen uit de verschillende domeinen.

De figuur toont de overlap tussen sociaaldomeinvoorzieningen door huishoudens in gemeente Ede in 2022 in absolute aantallen en in financiën. De combinatie van de Participatiewet en Wmo (766 huishoudens) komt regelmatig voor. Dit betreft huishoudens waar zowel gebruik wordt gemaakt van bijvoorbeeld thuisondersteuning als aanvullende minimaregelingen of een bijstandsuitkering. De grafiek waarin de overlap van de financiën wordt getoond, laat zien dat deze stapelende huishoudens relatief zwaar drukken op de gemeentelijke financiën. Dit blijkt uit de figuur doordat de overlappende vlakken in de onderste (financiële) figuur, groter zijn dan in de bovenste figuur. Met name huishoudens waar hulp op het gebied van jeugd en Wmo ontvangen wordt, en huishoudens waar hulp ontvangen wordt op het gebied van jeugd, Wmo én participatie, ontvangen relatief dure ondersteuning en zorg. Dit laat zien dat zowel de aard als omvang van de problemen in deze huishoudens veelal groter is, dan wanneer er alleen hulp nodig is op één domein.

Sociale status en welvaart op buurtniveau

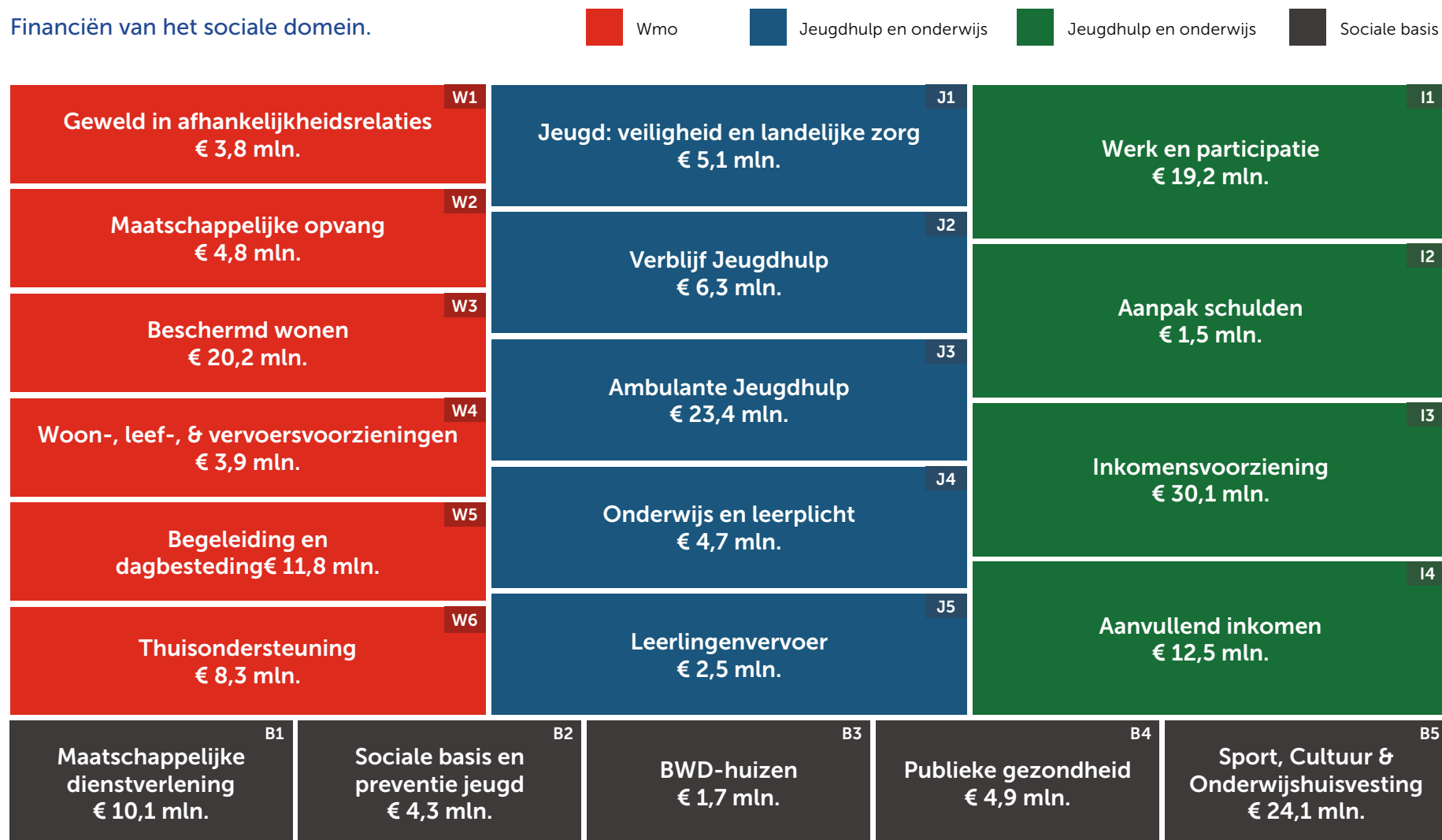

De verdeling van sociaal-economische status en welvaart in Ede

De sociaaleconomische status- en welvaartsindicator SES-WOA van het CBS is weergegeven per buurt. Opvallend is dat Hoogbouw Zuid er in negatieve zin uitspringt. De meeste buurten in Ede scoren boven het landelijke gemiddelde.

Bij een hogere score zijn de inwoners welvarender en/of hoger opgeleid en/of langduriger aan het werk. De score loopt van -2 tot 1 en het Nederlands gemiddelde is 0. De gemiddelde score in Ede is 0,13. De SES-WOA is een heldere indicator die laat zien in welke buurten de inwoners meer ondersteuning nodig hebben.

Financiën van het sociale domein.

In het overzicht tonen we de financiële producten van de begrotingsprogramma's 1, 2 en 3. De vermelde bedragen betreffen de lasten zoals gerealiseerd voor 2022.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal inwoners met indicatie thuisondersteuning - maatwerk	2.681	2.510	2.459	2.387	2.652	3.102	3.287	3.288
Aantal inwoners met indicatie thuisondersteuning - alg. voorziening	-	-	119	232	282	-	-	-
Totaal	2.681	2.510	2.578	2.619	2.934	3.102	3.287	3.288

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Begeleiding regulier	850	633	594	594	715	902	996	1.040
Begeleiding specialistisch	602	776	828	920	955	980	956	915
Dagbesteding regulier	568	489	500	584	665	681	664	643
Dagbesteding specialistisch	165	264	247	200	160	109	76	42
Vervoer van en naar dagbesteding	370	408	425	478	510	485	430	392

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rolstoelen	1.313	1.260	1.240	1.230	899	1.084	1.015	949
Woonvoorzieningen	483	520	522	886	802	739	843	723
Vervoersvoorzieningen	942	894	883	944	835	1.003	1.015	1.049

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal unieke indicaties beschermd wonen incl. maatwerkarrang. GGZ	559	509	382	396	443	475	422	354
Aantal unieke indicaties Beschermd wonen excl. maatwerkarrang. GGZ	-	-	367	355	357	365	296	230

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Wmo-arrangement GGZ	23	54	102	128	159	154

A2. Wmo

Thuisondersteuning, begeleiding en dagbesteding

Thuisondersteuning is in Ede de meest gebruikte Wmo-voorziening. Sinds 2020 wordt dit niet meer aangeboden als algemene voorziening, maar alleen nog als maatwerkvoorziening. Dit verklaart de stijging van het aantal inwoners met een indicatie voor thuisondersteuning maatwerkvoorziening in 2020.

Het beleid van de gemeente Ede is erop gericht om minder specialistische begeleiding/ dagbesteding in te zetten. Deze inwoners worden op een andere manier geholpen waarin het welzijn nog steeds voorop staat. Er is sinds 2020 een daling te zien in het aantal indicaties voor specialistische begeleiding. Bovendien is er een stijging in het aantal inwoners met een indicatie voor reguliere begeleiding.

Woon-, leef- en vervoersvoorzieningen

Inwoners kunnen via de Wmo in aanmerking komen voor rolstoelen, vervoersvoorzieningen en woningaanpassingen. In 2022 ging het om 949 rolstoelen, 723 woonvoorzieningen en 1.049 vervoersvoorzieningen.

Beschermd wonen

Tot 1 januari 2024 is gemeente Ede centrumgemeente voor beschermd wonen. Tot die tijd is gemeente Ede verantwoordelijk voor het beschermd wonen van zowel Ede als zeven regiogemeenten. De tabel bevat beschikkingen voor inwoners van de regiogemeenten. Het aantal cliënten met een indicatie beschermd wonen is gedaald in 2021 en 2022. Er zijn drie oorzaken. Sinds 2021 is de Wet langdurige zorg (Wlz) opengesteld voor mensen met psychiatrische problematiek. Een deel van de inwoners met een indicatie voor beschermd wonen is onder de Wlz in plaats van de Wmo komen te vallen. Daarnaast voeren we meer regie op de casussen beschermd wonen. Tenslotte is het beleidsdoel om beschermd wonen ambulant te maken (zodat mensen met (ernstige) psychische aandoeningen zo veel mogelijk eigen regie behouden en kunnen deelnemen aan en wonen in de maatschappij). Dit verklaart de stijging van het aantal Wmo-arrangementen GGZ.

Wmo-arrangement GGZ

Het Wmo-arrangement GGZ is een samenhangend pakket van begeleiding, dagactiviteiten, 24-uurs contact met een professionele begeleider en de mogelijkheid van tijdelijke kortdurende opname in beschermd wonen. Daarnaast is er begeleiding naar maatschappelijke participatie en ondersteuning van het netwerk. Het arrangement is bedoeld voor inwoners die intensieve ondersteuning nodig hebben bij het (weer) zelfstandig wonen. Er maakten in 2022 154 mensen gebruik van.

Ervaringen van inwoners met de toegang tot Wmo-ondersteuning ¹	2019	2020	2021	2022
Ik voel mij serieus genomen	84%	85%	87%	87%
Ik werd snel geholpen	77%	77%	82%	80%
Ik wist waar ik moest zijn met mijn hulpvraag	80%	81%	82%	81%

¹ Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stellingen

Ervaringen van inwoners van 80+ met de herindicatie thuisondersteuning, 2022-2 ¹	Leeftijd 80+
Ik voel mij serieus genomen	87%
Ik werd snel geholpen	87%
Ik wist wat ik kon verwachten	66%

¹ Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stellingen

Ervaringen van inwoners met het maatwerkgesprek ¹	2019	2020	2021	2022
De gekozen oplossing komt overeen met uw verwachting	81%	82%	85%	83%
De mate waarin u samen naar een oplossing heeft gezocht	83%	83%	85%	85%
De deskundigheid van de medewerker	85%	86%	88%	88%
De manier waarop er naar u geluisterd werd	86%	89%	88%	89%
Het contact met de medewerker met wie u het (maatwerk)gesprek had	86%	87%	89%	89%

¹ Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stellingen

Cijfer (schaal 1 t/m 10)	2019	2020	2021	2022
Aanvraagproces Wmo-ondersteuning	7,5	7,8	7,8	7,7
Hulp die gegeven wordt door de zorgaanbieder	7,9	7,9	7,8	7,9

Cliëntervaringen Wmo

Sinds 2019 worden ervaringen van inwoners met zorg en ondersteuning frequenter en uitgebreider in beeld gebracht. Dit gebeurt aan de hand van een vragenlijstonderzoek. In 2019 zijn drie metingen uitgevoerd; in de daaropvolgende jaren zijn er twee metingen per jaar uitgevoerd. Inwoners die thuisondersteuning, hulpmiddelen, individuele begeleiding of dagbesteding krijgen, worden benaderd om mee te doen aan het onderzoek. In 2022 hebben 476 van 839 benaderde inwoners met Wmo-ondersteuning meegedaan aan het onderzoek; dit is een respons van 57%.

83% van de respondenten geeft in 2022 aan dat de gekozen oplossing overeenkomt met hun verwachting. De tevredenheid met de Wmo-ondersteuning is positief en stabiel over de jaren heen.

In de tweede meting van 2022 is een nieuwe doelgroep bevraagd, namelijk inwoners van 80 jaar of ouder die een herindicatie hebben gekregen voor thuisondersteuning. Het proces van herindicatie is voor deze groep veranderd: zij krijgen nu een brief dat de ondersteuning automatisch verlengd wordt. Van de 100 benaderde inwoners hebben 62 meegedaan; een respons van 62%. Het proces voor een herindicatie thuisondersteuning krijgt van deze groep respondenten het rapportcijfer 7,8 (op een schaal van 1 t/m 10).

	2018	2019	2020	2021	2022
Screenings CJG	408	501	475	537	523
Individuele trajectbegeleiding CJG	322	417	298	407	405
Collectieve activiteiten CJG	49	50	36	34	37

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ambulant totaal	2.087	2.577	2.751	2.890	3.041	2.960	2.926	3.100
GGZ Specialistisch	1.132	1.171	1.198	1.010	1.058	1.145	1.146	1.132
GGZ Basis	518	643	764	796	874	787	692	668
Begeleiding individueel	142	205	314	416	457	519	636	764
Begeleiding groep	194	267	352	385	370	337	342	373
Behandeling individueel	219	290	463	605	656	591	621	741
Ernstige Enkelvoudige Dyslexie (EED)	265	235	190	265	279	256	249	278

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Verblijf instelling, gezinshoofdgezinsvoorzorg, crisisopvang	307	382	413	435	407	338	308	298
Crisisopvang	<10	<10	<10	11	11	<10	10	<10
Gesloten jeugdzorg	22	39	32	38	28	13	<10	<10
Verblijf met behandeling	99	117	185	203	195	155	126	117
Logeeropvang/respijtzorg	35	65	97	104	89	65	61	53
Pleegzorg	127	161	160	153	142	138	136	131

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Jeugdbescherming	312	330	345	303	266	189
Jeugdreclassering	57	64	58	52	39	27
Activiteiten in het preventief justitieel kader	49	36	42	11	<10	<10

A3. Jeugdhulp

Preventie en lichte ondersteuning

Het CJG in Ede heeft op alle scholen, kinderdagverblijven en peuterspeelzalen een contactpersoon en in elke wijk een team. Het CJG gaat in gesprek met ouders en/of jeugdigen over hun vraag en welk(e) antwoord/hulp het meest passend is.

Maatwerkvoorzieningen

Gemeente, huisartsen en gecertificeerde instellingen vormen de toegang tot jeugdhulp waarvoor een beschikking nodig is. Het CJG, het Maatschappelijk Werk of de balie Publiekszaken van de gemeente kunnen het Toegangsteam Jeugd (TTJ) inschakelen. Ook via de Sociaal Teams hebben inwoners toegang tot jeugdhulp.

Ambulante jeugdhulp

Ambulante jeugdhulp is de verzamelnaam voor een groot aantal verschillende interventies die gezinnen thuis krijgen. Bijvoorbeeld als er ruzie is tussen kinderen en ouders. Of als kinderen spijbelen of licht depressief zijn. In 2022 is het totale aantal jongeren dat gebruik maakt van ambulante jeugdhulp gestegen. De stijging is met name te zien bij individuele begeleiding en behandeling. Het aantal jongeren dat gebruik maakt van GGZ is echter licht gedaald. Dit geldt voor zowel basis-GGZ als specialistische GGZ.

Verblijf

Bij verblijf gaat het om zware vormen, zoals gesloten jeugdzorg voor jongeren met ernstige (gedrags)problemen. Een andere vorm van verblijf is crisisopvang. Ook pleegzorg is een vorm van verblijf. Het aantal jongeren dat in een instelling verblijft is in 2022 wederom gedaald. Er is sinds 2017 beleid om de jeugd zoveel mogelijk thuis te ondersteunen; dit heet 'zo thuis mogelijk'. Dit lukt ook steeds beter, waardoor er minder (gesloten) opvang nodig is. Kinderen of jongeren toch toch (gesloten) opvang nodig hebben, kunnen altijd geplaatst worden, hoewel er soms wel enige wachttijd is.

Jeugdbescherming

De groep jongeren waar Jeugdbescherming Gelderland bij betrokken is daalt al sinds enkele jaren. Het lukt steeds beter om een beschermingsmaatregel te voorkomen. In het geval dat er toch een maatregel nodig is, worden de ouders of verzorgers ondersteund en begeleid en wordt gestuurd op een zo snel mogelijke opheffing van de maatregel.

Toegangsteam Jeugd

Cijfer (schaal 1 t/m 10) TTJ	2019	2020	2021	2022
Toegang tot jeugdhulp via Toegangsteam Jeugd	6,7	7,6	6,9	6,9

Ervaringen van inwoners met de toegang tot TTJ ¹	2019	2020	2021	2022
Ik voel mij serieus genomen	79%	96%	86%	87%
Ik werd snel geholpen	47%	74%	57%	55%
Ik wist waar ik moest zijn met mijn hulpvraag	60%	51%	48%	55%

¹ Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stellingen

Ervaringen van inwoners met het contact met TTJ ¹	2019	2020	2021	2022
Ik denk dat de gekozen oplossing me echt verder helpt	75%	80%	79%	69%
We hebben samen naar een oplossing gezocht	70%	81%	72%	74%
De medewerker van het TTJ snapt waar ik mee zit	77%	87%	80%	86%
Ik weet waarvoor ik hulp nodig heb	89%	97%	97%	93%

¹ Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stellingen

Sociaal Team

Cijfer (schaal 1 t/m 10) ST	2021	2022
Regisseur van de gemeente	7,3	6,7
Zorgverlener	7,9	7,5

Ervaringen van inwoners met de gesprekken ST ¹	2021	2022
Het Plan van Aanpak was duidelijk	73%	70%
De oplossing komt overeen met uw verwachtingen vóór de gesprekken	63%	76%
De deskundigheid van de regisseur	68%	74%
De manier waarop er naar u geluisterd werd	75%	77%
Het contact met de regisseur	73%	77%
Het Plan van Aanpak was duidelijk	73%	70%

¹ Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stellingen

Ervaringen van inwoners met het contact met de regisseur ST ¹	2021	2022
De regisseur is goed te bereiken	71%	68%
Ik voel me serieus genomen door de regisseur	80%	77%
De regisseur heeft goed uitgelegd wat ik kan verwachten van hem	80%	71%

¹ Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stellingen

Ervaringen van inwoners met oplossingen ST ¹	2021	2022
Ik denk dat de gekozen oplossing mij (en mijn gezin) echt verder helpt	67%	59%
De regisseur heeft oplossingen aangereikt waar ik (en mijn gezin) concreet iets aan heb	68%	66%
We hebben samen naar een oplossing gezocht	72%	67%

¹ Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stellingen

Cliëntervaringen Jeugdhulp

Jongeren en hun ouders zijn gevraagd om hun ervaringen te delen over de zorg en ondersteuning die zij ontvangen binnen jeugdhulp. Jongeren worden zelf benaderd als zij 12 jaar of ouder zijn; bij kinderen onder de 12 jaar worden de ouders benaderd. In 2022 hebben 61 van de 173 benaderde inwoners een vragenlijst ingevuld; dit is een respons van 35%.

Inwoners beoordelen de toegang tot jeugdhulp via het Toegangsteam Jeugd (TTJ) met een ruim voldoende, maar dit cijfer is wel gedaald sinds 2020. Een mogelijke verklaring is dat de wachttijden in de jeugdzorg zijn toegenomen, waardoor jeugdigen minder snel dan eerder op de juiste plek geholpen kunnen worden. In 2021 en 2022 geeft een kleine meerderheid aan snel geholpen te zijn.

Sociaal Team

In 2021 is het cliëntervaringsonderzoek uitgebreid met het Sociaal Team (ST). Inwoners die een beroep hebben gedaan op het ST wordt gevraagd naar hun ervaringen. Jongeren worden zelf benaderd als zij 12 jaar of ouder zijn; bij kinderen onder de 12 jaar worden de ouders benaderd. In 2022 hebben 38 van de 180 benaderde inwoners meegedaan; dit is een respons van 21%.

Het rapportcijfer van zowel de regisseur als de zorgverlener is gedaald in 2022 t.o.v. 2021. De beoordeling van de gesprekken en het contact met de regisseur is echter ruim voldoende. De gedaalde tevredenheid zien we vooral terug bij het effect van de gekozen oplossing: slechts 59% denkt dat de gekozen oplossing hen echt verder helpt. Een belangrijke kanttekening is dat deze resultaten een kleine groep respondenten betreft; de respons voor het ST is helaas laag.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal huishoudens dat is ingestroomd	648	747	562	494	457	562	416	361
Aantal huishoudens dat is uitgestroomd*	503	586	615	604	531	467	507	414
Saldo	145	161	-53	-110	-74	95	-91	-53
Totaal klantbestand	1.795	1.956	1.903	1.793	1.719	1.814	1.723	1.670

* incl. verhuizing, overlijden en handhaving

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Uitstroom naar werk als % vd totale uitstroom	39%	38%	41%	40%	42%	35%	40%	46%
Aantal hh uitgestroomd	503	586	615	604	531	467	507	414
vv naar werk	195	221	253	241	224	165	203	191
vv naar scholing	24	24	22	36	40	44	31	20
vv door handhaving	39	68	82	63	57	32	40	31
Parttime werk (huish.)	405	436	441	407	374	328	288	286

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aanmelding problematische schulden (boven € 5.000,=)	322	345	384	360	403	345	337	343
Succesvol afgehandelde schuldregelingen	45%	50%	66%	72%	64%	88%	74%	69%
Budgetbeheer	363	364	356	393	382	401	416	413
BudgetPlus	-	-	-	-	45	185	164	143

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Meer volwassenen Meedoen	377	798	1.167	1.314	1.377	828	761	988
Collectieve zorgverzekering	2.201	2.332	2.444	2.400	2.396	2.331	2.271	2.203
Individuele inkomenstoelage	501	513	592	674	725	693	733	705
Bijzondere bijstand en/of minimegeling	2.792	3.175	3.375	3.657	3.858	3.691	3.544	3.404

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kindpakket	401	558	701	694	646	606	566	549
Meer kinderen Meedoen	212	373	454	467	507	331	318	366
Diplomazwemmen	62	60	104	73	81	60	68	84

A4. Participatie, werk en inkomen

Inkomensvoorziening

Inwoners bij wie het (tijdelijk) niet lukt om de kosten voor het eigen levensonderhoud te betalen, kunnen aanspraak maken op een uitkering Participatiewet. Het totaal aantal huishoudens dat gebruikmaakt van bijstand is in 2022, net als in 2021, afgenomen. Een dalende instroom ligt hieraan ten grondslag, door onder andere krapte op de arbeidsmarkt.

Aanpak schulden

Voor inwoners met geldzorgen bestaat de mogelijkheid om schulddienstverlening aan te vragen bij de gemeente. Schulddienstverlening kijkt wat er nodig is om de inwoner te ondersteunen. Er zijn verschillende instrumenten die ingezet kunnen worden zoals budgetbeheer, een schuldregeling of een maatwerkproduct. BudgetPlus begeleidt inwoners in budgetbeheer intensiever naar financiële zelfredzaamheid om te voorkomen dat zij beschermingsbewind nodig hebben. Inwoners die moeite hebben met financiële zaken op orde te houden, blijven permanent in begeleiding.

Aanvullend inkomen

Ede kent een ruimhartig beleid voor inwoners met een laag inkomen tot 130% van het sociaal minimum. Bij noodzakelijke en bijzondere kosten waarvoor inwoners geen budget hebben, kunnen zij gebruik maken van bijzondere bijstand. In 2017 zijn de inkomensondersteunende regelingen in Ede verruimd. Met de regelingen Meer kinderen meedoen en Meer volwassenen meedoen krijgen inwoners een tegemoetkoming van € 220,= per kalenderjaar voor deelname aan sport-, cultuur- en recreatieve activiteiten.

Ervaringen van inwoners met de aanvraag van de Bijstandsuitkering ¹	2019	2020	2021	2022
Ik vind de manier waarop de gemeente met mij communiceert prettig	64%	70%	78%	71%
Ik begrijp de folders en brieven van de gemeente goed	79%	80%	85%	83%
Ik vind de voorlichting over de bijstandsuitkering duidelijk	79%	79%	92%	93%

¹ Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stellingen

Ervaringen van inwoners met inkomensconsulenten ¹	2019	2020	2021	2022
Het is duidelijk welke formulieren ik moet inleveren bij het aanvragen	74%	77%	77%	71%
Mijn inkomensconsulent is goed bereikbaar	63%	78%	76%	61%
Mijn inkomensconsulent en ik hebben samen naar oplossingen gezocht	70%	72%	81%	70%
De inkomensconsulent heeft mij goed uitgelegd wat ik moet doen	75%	76%	84%	76%
Ik voel me serieus genomen door de inkomensconsulent	77%	78%	85%	77%

¹ Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stellingen

Ervaringen van inwoners met trajectbegeleiders van Werkkracht ¹	2019	2020	2021	2022
Mijn trajectbegeleider is goed bereikbaar	81%	82%	90%	81%
Mijn trajectbegeleider en ik hebben samen naar oplossingen gezocht	78%	78%	86%	80%
De trajectbegeleider heeft mij goed uitgelegd wat ik moet doen	84%	84%	90%	77%
Ik voel me serieus genomen door de trajectbegeleider	81%	82%	85%	86%

¹ Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stellingen

Cijfer (schaal 1 t/m 10)	2019	2020	2021	2022
Aanvraagproces Bijstandsuitkering	6,8	6,8	7,3	6,9

Ervaringen van inwoners met de informatievoorziening Inkomensregelingen ¹	2022
Ik vind de informatie van de gemeente over de regelingen duidelijk	75%
Ik begrijp op welke regelingen ik wel en op welke ik geen recht heb	71%
Als ik een regeling aanvraag dan weet ik precies wat ik krijg	76%

¹ Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stellingen

Cliëntervaringen werk, participatie en inkomen

Inwoners die in 2022 een bijstandsuitkering hebben aangevraagd zijn benaderd voor het cliëntervaringsonderzoek. Van de 236 benaderde inwoners hebben 75 een vragenlijst ingevuld; dit is een respons van 32%.

De respondenten beoordelen het aanvraagproces als ruim voldoende. De beoordeling is in 2022 lager dan in het voorgaande jaar, maar hoger dan in 2019 en 2020. De inkomensconsulenten van de gemeente worden over het algemeen positief beoordeeld door inwoners. Er is wel een daling zichtbaar in de tevredenheid van inwoners, met name wat betreft de bereikbaarheid. In 2022 vindt 61% dat diens inkomensconsulent goed bereikbaar is, dat was in 2021 76%. Trajectbegeleiders van Werkkracht zijn verantwoordelijk voor de intake van inwoners. Zij worden goed beoordeeld. Er is een daling in de beoordeling van de uitleg, maar nog steeds vindt 77% dat diens trajectbegeleider goed heeft uitgelegd wat de inwoner moet doen.

In de tweede meting van 2022 zijn ook inwoners die een inkomensregeling hebben aangevraagd benaderd voor het cliëntervaringsonderzoek. Van de 196 benaderde inwoners hebben 62 respondenten meegedaan; een respons van 32%. De respondenten beoordelen het aanvraagproces van een inkomensregeling met het rapportcijfer 6,8 (op een schaal van 1 t/m 10).

Bronnen, afkortingen en registratiesystemen

Publicaties, verslagen en onderzoeken

- Programmarekening 2021
- Programmabegroting 2022-2025
- Perspectiefnota 2022-2025
- Herstelagenda Corona: Edese maatregelen voor een krachtig herstel, 2021
- Herstelagenda Sociaal Verbonden
- Beleidskader transformatie Sociaal Domein 2020
- Actieprogramma Versterken sociale basis en preventie 2020-2023
- De Nota Lokaal Gezondheidsbeleid Gemeente Ede 2020-2024
- Visie op de Maatschappelijke Opvang Valleiregio 2021
- Beleidsplan Jeugd en Onderwijs Gemeente Ede 2019-2022
- Uitvoeringsplan Jeugdbeleidsplan Gemeente Ede 2019-2022
- Natuurlijk Naleven Beleidsplan Handhaving Participatiewet 2020-2023
- Beleidsvisie Werk en Participatie 2022-2025
- Leefbaarheidsmonitor, Gemeente Ede, 2015-2021
- Inwoners aan het Woord, Gemeente Ede, 2015-2022
- Cliëntervaringsonderzoeken, Gemeente Ede, 2019-2022
- OKO gezondheidsmonitor Jeugd, 2022
- Naar een divers woonzorglandschap, Atrivé, 2021
- Provinciale Werkgelegenheidsenquête Gelderland, 2021
- De Hypotheker, <https://www.hypotheker.nl/actueel/huizenprijzen-nederland/>
- Aanpak Mentale Gezondheid, ministerie VWS, 20022
- Verzekerdenoverzicht Menzis, december 2021
- Jaarverslagen maatschappelijke organisaties, 2021
- Gezondheidsmonitor voor volwassenen en ouderen GGD, 2020-2022
- Leefstijlmonitor GGD, 2020-2022
- Gemeentezorgspiegel, 2022

Allegro

Toepassing voor schulddienstverlening en budgetbeheer.

Data- en Analyse Platform Jeugdhulpregio Foodvalley

Toepassing voor sturing op en verantwoording van jeugdhulp die in Regio Foodvalley wordt gebruikt door gemeenten en aanbieders van jeugdhulp.

MensCentraal

Regiesysteem binnen het sociaal domein waarin intakes en plannen van aanpak worden vastgelegd.

Suite voor Sociaal Domein

Toepassing waarin verstrekte voorzieningen (Wmo en uitkeringen) worden geregistreerd.

Externe registratiesystemen

www.waarstaatjegemeente.nl – centrale website waar gegevens van verschillende bronnen, zoals CBS, GGD, DUO, maar ook vanuit onze eigen gemeente aangeleverde data worden geïntegreerd.

Afkortingen

BBZ	Besluit bijstandverlening zelfstandigen
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CJG	Centrum Jeugd en Gezin
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
OIO	Onafhankelijke inwonersondersteuning
ST	Sociaal Team
TTJ	Toegangsteam Jeugd
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Wajong	Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jongeren
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
Wsw	Wet sociale werkvoorziening
Wlz	Wet langdurige zorg
Zvw	Zorgverzekeringswet

Gemeente Ede

Contact

Mocht u naar aanleiding van de Sociale Monitor vragen hebben, dan kunt die stellen via email: info@ede.nl of via telefoonnummer 14 0318.

Colofon

Sociale Monitor is een uitgave van gemeente Ede
September 2023

Proclaimer

We doen ons best om de informatie juist, actueel en begrijpelijk te presenteren. Komt u desondanks toch iets tegen dat niet correct of onduidelijk is, dan stellen wij uw reactie bijzonder op prijs.

Copyright

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen, in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt worden in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën of enig andere manier.